

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2-50 „
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Spoznajmo se!

Sedanja grozovita svetovna vojna nas je že naučila marsičesa, o čemer pred njo ni niti sanjal skoro nihče. Priprčala nas je že, da se narodi iste države, da, celo iste kronovine vse premalo poznajo med seboj, zlasti velja to o neslovanskih narodih. Koliko zmešnjav, koliko nevšečnih nesporazumljenj bi bilo lahko izostalo že pred vojno, ako bi se bile narodnosti, živče pod eno upravo, bolje poznale med seboj! Treba bo vbodoče v tem in še v marsičem drugem korenite izpremembe, ako hočemo, da bo Avstrija vekomaj mogoča in nepremagljiva!

Treba je tedaj brez vsakega ugovora in odloga začeti takoj — kjer se le da — in neprenehoma delovati na to, da 1. spoznamo natančno samega sebe in 2. da spoznavamo natančneje tudi druge!

V prvi vrsti je tedaj neobhodno potrebno, da spoznamo same sebe — kot narod namreč — kar je velevažen predpogoj, ako hočemo druge spoznati in soditi nepristransko. Pomisliti nam je prvici vrsti nismo li drugih uvaževali kot manj vredne od sebe, nismo li v svoji nadutosti brezobzirno smatrali druge kot neenakopravne državljane — česar o Slovanih ne moremo trditi — akoravno nam je pokazala in dokazala sedanja vojna, da smo vsi enakopravni sobojevniki in branilci premile domovine. Spoznati moramo, ne žalimo li s svojim napuhom in s svojo brezobzirnostjo drugih, s čimer jih odbijamo in odvrčamo od sebe, namesto da bi si jih na vsak mogoč način poizkušali pridobiti in sklopiti s seboj v mogočno, nepremagljivo falango za vsak slučaj. Svetovna vojna nas je že temeljito naučila, kako moramo skupno sodelovati ne samo v groznem vojnem času, nego tudi v mirnem, za kulturno delo ugodnem času, da bomo v bratski slogi in sveti edinosti dosegali in dosegli vse, kar je v državi, posameznim narodom, da, posameznikom neobhodno potrebno, ter da ohranimo vse v tesno zvezani složnosti v ugodno obrambo vsega in vseh. Spoznati moramo, da z napuhom ne doženemo ničesar všečno uspešnega, nego tako nečloveško postopanje proti drugim more postati le v pre mnogih slučajih ne

samo posameznim, nego vsem narodom usodepolno.

K pravemu spoznavanju samega sebe nam je treba temeljite, vsestranske naobrazbe, ki nas uči in navaja ljubiti vsakega človeka, bodisi prijatelja ali sovražnika, ter nas odvaja od vsakega pristranskega obsojanja ali celo preziranja drugih.

V dosegu navedenega vznesenega ideala nam je neobhodno potrebno **zadostno število šol od najnižjih do najvišjih**, kjer se nam naj vedno nudi priložnost spoznavati temeljito same sebe ter na ta način posredno ali neposredno tudi druge.

Razumeva se, da morajo biti tudi delavci v teh šolah za doseg tako plemenitega smotra **zadostno pripravljani, temeljito usposobljeni in pošteno plačani**. Ako smo spoznali sami sebe — ne samo posamezniki, nego ves narod — je naša dolžnost, ako hočemo namreč svojo naobrazbo temeljito izpopolniti, da spoznavamo tudi druge, njih hibe in vrline. Prvih se ogiblamo, druge si prilagodimo in jih izpopolnimo z vsemi močmi! Napake drugih oprezno prezirajmo brez vseh žaljenj, nasprotno pa vrlo posnemajmo vrline drugih, ki so nam v korist. K vsemu temu je treba učenja, in sicer temeljitega učenja, da ne ukrenemo kaj napačnega. Svetovna vojna nam je grozovit kašipot, po katerem nam je hoditi, da pridemo **vsii državljani do bratskega združenja, do iskrene medsebojne ljubezni in pravičnega spoštovanja drugih**. Ta vojna nas je prisilila, da se odkrito spoznavamo med seboj, kar bi sicer morali storiti že davno!

Kako žalostno je, da so prebivalci ene in iste države tuji med seboj samo zato, ker se nič ali jako malo poznajo. Ravno ta vojna nam veleva, da moramo odstraniti vse pomanjklivosti v tem oziru v smislu globokoumnega in vzvišenega gesla premilega vladarja: »Viribus unitis!«

Ako bomo do jedra spoznali svoja bitja in žitja, ako bomo natančno proučili vsa dejanja in nehanja svoja in druga, ako jih bomo po popolnem spoznanju nepristransko in pravično sodili, se bomo začeli hote ali nehote med seboj spoštovati, in zaradi tega se bo vseh posameznikov kakor celih narodov polastila vroča želja do **prave bratovske ljubezni!** Minila bo vsa ozkosrčnost, minila nesmiselna pohlepnost po krivični nadvladi. Vsi si postanemo ena-

govredni in enakopravni, ker vsi imamo v državi, da, v vsem človeštvu izpolnjevati **enake dolžnosti** in se bomo tudi zavedali, da se moramo posluževati **enakih sredstev** in biti deležni **enakih pravic!**

Ljudstvo, naobraženo do tako vzvišene stopnje omike, ne bo nevoščljivo, ako se drugemu godi materialno ali v drugem oziru bolje, nego se bo odkritosrčno tega veselilo ter delovalo vedno na to, da se vsem izboljša njihovo stanje, ter ne bo nikdar pustil drugih v bedi in nevolji.

K popolni dosegi tako vzvišenega smotra je neobhodno potreben temeljit preobrat v vseh slojih ne samo posameznih držav, nego celokupnega človeštva! Svetovna vojna nas je sicer razdružila v dva velikanska tabora, a obenem nas približala enega k drugemu. Provročila je, da spoznavamo natančneje svoje in svojih nasprotnikov vrline in hibe ter da primerjamo svoje in drugih duševne in gmotne sile. Spoznavši vse navedeno natančno po temeljiti razsodnosti naobraženega duha, **bomo vrline drugih spretno obračali sebi v korist, a se previdno ogibali vseh hib**. Enako bodo storili tudi drugi, in med narodi je zagotovljen večni mir: začela se bo tekma na kulturnem, a ne na bojnem polju!

V dosegu tega se bo morala preustrojiti v prvi vrsti **šola, in sicer v takozvanem modernem duhu!** Starokopitni klasicizem na srednjih in višjih šolah se bo moral umakniti modernim jezikom. Že naš slavni pedagog S l o m š e k je dejal: »Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš!« Razume se, da s tem nikakor ni hotel reči, da bi svojevage materinega jezika ne stavili na prvo in najimenitnejše mesto, nego kakor naša ljuba mati, nam mora tudi njen govor biti prvi in najljubši! — Le premnogi dogodki sedanje svetovne vojne nam svedočijo, kako resnične, da, preroške so zgoraj navedene besede nepozabnega Slomška. — Kako velikega pomena je šola za človeštvo, nam svedočijo besede blagopokojnika, visoko naobraženega Božidarja R a j č a, ki je pri mnogih prilikah javil, rekoč: **»Dajte mi v roke šolo, in upam si gibati ves svet!«**

Pre mnogi slučajji pri nas dokazujejo, da bi moral ubogi seljan, ki je obiskoval le domačo šolo ali morda niti še te ne, znati več jezikov, nego po višjih in naj-

LISTEK

Petstoletnica smrti reformatorja Jana Husa.

Dne 6. julija t. l. je minilo petsto let, odkar je umrl na grmadi Čeh Jan Hus. Rojen je bil najbrže leta 1369. v Husincu na Češkem in po svojem rojstvenem kraju si je tudi nadel ime Hus.

Hus je bil kmetiški sin. S 27 leti je postal profesor na vseučilišču in je bil obenem sloveč pridigar in izpovednik kraljice. Čital je spise Angleža Wiclifa, ki je nastopal proti posvetnosti cerkve in nekaterim njenim naukom, hoteč oživiti načela prvotnega kristjanstva. Hus se je navzel teh naukov in pridigal z vedno večjo odločnostjo in ognjevitostjo proti dotičnim uredbam papeštva in cerkve, proti nekristjanskemu krivoverstvu, proti običajem in zlasti proti odpustkom, ki po njegovem mnenju niso nič drugega, nego

težko obdavčenje neposestnih slojev. Prvi hujši spor je nastal na univerzi v Pragi, ki je bila narodno organizirana in so imeli na njej Čehi samo en glas. Hus je namreč dosegel pri kralju, da so dobili Čehi na univerzi večino glasov. To je pa vznevoljilo nemške dijake in profesorje, da so ustanovili v Lipskem svoje nemško vseučilišče leta 1409. Hus je potem postal rektor praške univerze. Ko je Hus prevedel Wiclifove spise, so ga denuncirali pri praškem nadškofu Zbynku pl. Hasenbergu, ki ga pa ni zaradi tega preganjal. Do katastrofe je prišlo leta 1411., ko je Hus jel agitirati proti vojni. Papež Ivan XXIII., ki so mu dali ime »utelešen vrag«, je pozval krščanske narode na križarsko vojno zoper neapeljskega kralja, ker je podpiral protipapeža. Ko so prišli v Prago papeževi poslanci, da bi pobirali vojni davek — v obliki odpustkov — je nastopil proti temu početju Hus tako ognjevit, da je razburjeno ljudstvo odvezlo poslancem papeževu pismo, ga v izprevodu nosilo po mestu ter sežgalo, poslance pa zamohvalo. V tem je prišel v Prago nov nadškof, kakor pravijo, analfabet, ki je sporočil papežu praške dogodke. Husa in nje-

gove nauke so prokleli. Kralj ga ni mogel več ščititi. Hus je moral zapustiti Prago, bival je po čeških graščinah ter pridigal neustrašeno dalje ljudstvu.

Leta 1414. je sklical cesar Sigismund cerkveni zbor v Kostnico ob Bodenskem jezeru, ki je trajal tri leta in je bil zbirališče kristjanskih mogočnejev. — Zbor ni hotel končati samo spora med papeži, marveč je hotel odpraviti tudi krivoverstvo. Husa so povabili v Kostnico. Cesar Sigismund mu je dal spremno pismo. Učeniaki so se prepirali, ali se smatraj kraljevo pismo le kot potni list ali pa kot listino, ki jamči Husu svobodo in življenje. Zbor je bil vsekakor mnenja, da krivovercu ni treba izpolniti nikakršne obveznosti.

Dne 3. novembra 1414 je prišel Hus v Kostnico. Zaslíhal ga je poseben odbor ter ga nato pol leta zaprl v vlažno ječo. Dne 8. junija 1415 so ga privedli na zbor, da se tam zagovarja. Zagovarjal se je Hus s silno ognjevitostjo, misleč, da gre za resnico, dočim je bila obsodba že vnaprej izrečena s stališča interesov. Hus je odklanjal preklic svojih naukov. Obsodili so ga kot pravega in javnega krivoverca

in zavodnika ljudstva. Njegovi duhovni sodniki so strgali z njega duhovsko obleko ter ga izročili potem posvetni pravičnosti.

Za krivoverce je bila določena smrt na grmadi. Obsodbo so izvršili takoj. Preden so ga usmrtili, so ga oblekili v nadškofovsko obleko, na škofovi mitri sta bila naslikana dva hudiča, kar pomeni nadškofa vseh krivovercev. Do 3000 oborožencev se je zbralo, in v silni gneči so ga vedli na morišče. Njegov pepel so strelili v Reno.

Klerikalni zgodovinarji, zlasti Janssen, prištevajo krivdo socialne revolucije v 16. stoletju večinoma Janu Husu. Hus se je naslanjal na Wiclifove nauke, ki so bili naperjeni proti pokvarjenosti kristjanstva. Tedanje gibanje je imelo krinko dogmatičnega krivoverstva, in zlasti Husova agitacija je pripomogla, da je prišlo do velikanskega boja. Wiclifovi nauki ne bi bili imeli vpliva, če ne bi jih bil jel širiti Hus.

V srednjem veku je predstavljala cerkev kulturo in napredek. Cerkev je gospodovala v kulturnem življenju. Ko je pa jel naraščati nje posvetni vpliv, je pa jela padati nje moralška sila. Vnel se je

višjih šolah učivši se uradniki. — V vseh še tako zamotanih in neljubih slučajih sedanje vojne je vedel naobraženec, več več jezikov, pomagati ugodneje od nenaobraženca sebi in drugim.

A ne samo v vojni, nego še posebno v zlatih mirnih časih se bo čutil naobraženec, več več jezikov, srečnejšega in zadovoljnejšega od nenaobraženca. Ne da se popisati, koliko slasti in neizrekljive zadovoljnosti uživa lahko oni, ki mu je omogočeno proučiti vzvišene umotvore drugih naravnost v izvorniku brez vsake tuje pripomoči. Neizrekljivo je, kako navdušujejo takšnega vzvišene ideje in umotvori drugih brez popačenja, in s kakšnim veseljem bo primerjal vse to z domačimi umotvori! Vzljubil bo slovstvo in vse umotvore drugih in spoštoval, da, vzljubil bo tudi ljudstvo, ki so iz njega vznikli takšni duhovi! In le to je pravo in najtemeljiteje medsebojno spoznavanje, ki nam ga pa more nuditi le pravilno urejena šola!

Začetna in najmogočnejša šola za sedaj glede medsebojnega spoznavanja je ta svetovna vojna. Poleg vseh grozovitosti in velikanske škode nam vendar ta vojna — po pravilno presojanem medsebojnem spoznavanju — obeta boljše bodočnost. Proč tedaj s hrabrostjo do medsebojnega ljutega pobijanja, proč sprovzročanjem velikanskih škod, zasije naj povsod jasno solnce zlate svobode na kulturnem polju, solnce odkritosrčnega prijateljstva in božanske ljubezni med posamezniki in vsem človeštvom!

V dosegu navedenega naj nam pomagajo po vzornih pedagoških načelih urejene šole! Temelj jim bodi princip narodnosti, smoter splošna in strokovna izobrazba, a pot od temelja do smotra deljubenost in vztrajnost ter zavest, da je vse, kar storiš, storjeno v blaginjo tvojo, ki si enakovredni in enakopravni član skupnosti — celote! Moderna šola vzgaja za tekmovanje vsakega ob vsakem, ne pa za izrabljanje, zapostavljanje in izkoriščanje na škodo enega in v sebične namene drugega!

Ivan Kelc.

Vojna.

JUNAKOV GROB.

Dr. IVAN MERHAR.

Tržaška »Edinost« objavlja z italijanskega bojišča ta-le dopis: Vojna pošta št. 95, 8. VII. 1915: »Žalostnim srcem Vam javljam, da je dne 5. t. m. ob 2. uri popoldne padel na južnem bojišču ob Soči junaške smrti občeznani rodoljub in profesor na c. kr. državni gimnaziji v Trstu, g. dr. Ivan Merhar. Dal Bog, da bi njegova smrt in smrt ostalih naših junakov obrodila našemu narodu mnogo sadu, mu priborila zagotovljeno narodno bodočnost in kaznovala tiste, ki so nas varali skozi desetletja.« — Prof. dr. Merhar je kot c. in kr. nadporočnik v rezervi prelil svojo kri za slavo in moč zemlje, ki jo je ljubil z vsem ognjem svojega srca. Razvijal je najuspešnejšo delavnost na kulturnem in književnem polju, v odboru Družbe sv. Cirila in Metoda ter v Tržaškem slovenskem učiteljskem društvu — z eno besedo: bil je naše gore list! — Pokopan je bil 5. t. m. na pokopališču pri Sv. Gregoriju ob »bistri hčeri planin« — Soči. Nad nje-

v njej narodnostni prepričanje, volili so po več papežev, in pojavilo se je več stvari, proti katerim so nastopali posamezni cerkveni dostojanstveniki. Nastala so mnenja, da ni umestno, če postane papež posvetni gospodar vseh narodov, duhovnik gospod vseh stanov in cerkev največja avtoriteta na svetu.

Za Čehe je imel v teh razmerah Husov nastop velik pomen. S Husom se je jel češki narod razvijati, Husovi nauki so se širili po Češkem, in šele bitka na Beli gori leta 1620. je zadala češkim reformatorjem udarec.

Jan Hus je imel pri svojem delu najplemenitejši namen, a moral je postati žrtev tedanjih cerkvenih in družabnih razmer. Kot krivoverec je zgorel na grmadi pred petsto leti.

V Pragi so praznovali Husovo slavnost dne 5. in 6. julija, in sicer z ozirom na sedanji vojni čas tiho in skromno. Dne 5. julija je 500letnica smrti mistra Jana Husa praznovala češka univerza s slavnostno sejo, ki so se je udeležili češki

govim grobom besni najljutejši vihar — v objetu slovenske zemlje pa mu bodi pokoj sladak! — Ostavil je vdovo Amalijo, rojeno Logarjevo, in tri sinove.

Tovariš Vinko Engelmann piše o prof. dr. Merharju v »Edinosti«:

Vest o nenadni, a junaški smrti dr. Ivana Merharja je nemilo iznenadila vse one rojake, ki so poznali vrlega moža, posebno pa nas tržaške Slovence, kjer je blagi pokojnik mnogo let deloval z vzgojo mladine in izobrazbo svojega ljubljene naroda. Izventržaški Slovenci ne čutijo te težke izgube tako bridko, kakor mi, ki potrebujemo za svoj sedanji in bodoči težki obstanek obilo narodnih delavcev na raznih poljih.

Politiškega boja se pokojnik v javnosti ni udeleževal, zato je pa tem vztrajnejše posvečeval vse svoje sile narodno-socialnemu, društvenemu, izobraževalnemu in literarnemu delovanju. Zato se je drage volje posvečal vsakemu novemu gibanju takih društev. Omeniti hočemo tu le nekaj najvažnejših.

Leta 1905. je bil izvoljen na C. M. skupščini v Logatcu v glavni odbor C. M. D. kot zastopnik tržaških podružnic. To častno mesto je upravljal do leta 1913., ko se je odpovedal zaradi obilnih poslov. V odboru je bil spreten zagovornik želja in nasvetov tržaških podružnic, ki so v tej dobi narasle od 4 na 18. Pri mnogih teh je sodeloval ob ustanovitvi.

V Trgovskem izobraževalnem društvu je mnogo vplival, da so se v zimskih večerih vršila redna predavanja, in je tudi sam često predaval. Bil je nekaj časa odbornik tega društva, ki je po njegovi iniciativi razširilo svoj delokrog. Kot član društva je sodeloval pri ustanovitvi »Trgovske-obrtne zadruge«, kjer je ostal I. podpredsednik do svoje prerane smrti.

Dramatično društvo je izgubilo v njem reorganizatorja, ki je na občnem zboru leta 1907. predlagal ustanovitev stalnega gledališča, kar se je tudi odobrilo. Bil je v prvem letu tega društvenega preporoda predsednik, v drugem letu pa predsednik in intendant.

Kot podpredsednik Učiteljskega društva je posvečal veliko pozornost razvoju slovenskega tržaškega šolstva. Vodil je tečaj za meščanske šole, bil član kuratorija Slov. trg. šole in krajni šolski nadzornik C. M. šol v Trstu. Tržaško slovensko učiteljsvo bo težko pogrešalo izgubo vrlega tovariša in prijatelja.

Dasiravno smo tu navedli le nekaj društev, vidimo, kako vsestransko delaven je bil pokojnik. A poleg tega je deloval tudi literarno. Bil je izvrsten kritik, in so njegove kritike v »Ljubljanskem Zvonu« obujale splošno zanimanje. Opis literarnega delovanja pa opustimo, ker smo prepričani, da to opiše strokovnjak. Pripominjamo le, da je lani začel preiskavati literarno zapuščino našega pesnika Frana Cegnarja, a delo je preprečila vojna.

Dr. Ivan Merhar se je rodil leta 1875. v Dolenji vasi pri Ribnici. Po dovršeni ljudski šoli je vstopil na gimnazijo. Ker je bil vrlo nadarjen, je bil v 3. gimnazijskem razredu sprejet v ljubljansko Alojzijevišče. Tu je ostal do 7. gimnazijskega razreda. Ker pa ni čutil v sebi poklica za duhovniški stan, je ostavil ta zavod. Po končani maturi leta 1896. je odšel kot enoletni prostovoljec v Plzen in potem na dunajsko univerzo, ki jo je z izvrstnim uspehom končal leta 1901. Še isto leto je bil imenovan za profesorja slovenščine na tržaški c. kr. državni gimnaziji, od koder ga

Šola v strelskem jarku.

Tovariš Vilko Mazi opisuje v »Slovenskem Narodu« to zanimivo dogodbo: Miha Haflner je moral biti v svojih šolskih letih precej trde glave, zakaj naučil se ni ne branja, ne pisanja. V poznejših letih ni obujal zaradi tega nobenega kesanja. Vseeno je služil lahko za hlapca in preganjal konje po belih gorenjskih cestah v miru božjem.

je poklicala lani državljanska dolžnost na bojno polje, kjer je našel dne 4. pret. m. junaško smrt za domovino, ki jo je tako iskreno ljubil.

Dne 5. julija je zagrnila zemlja našega sivega Krasa zemske ostanke vrlega moža, katerega nesebično in vztrajno delo ter zasluge ohranimo tržaški Slovenci v večnem spominu in iskreni hvaležnosti.

ALOJZIJ BRAVNIČAR

Kadet Srečko Vilfan, učitelj v Knežaku, nam piše z bojnega polja z dne 17. julija t. l.: »Smrt strašno pobira v vrstah učiteljev-bojnikov. V bojih od 1. do 6. julija je padel tudi goriški učitelj-kadet v rezervi — tovariš Alojzij Bravničar. Zadnji večer sva se borila skupaj, ko smo zmagovito zavračali napade Italijanov. Drugo jutro pa je Bravničar padel. Ranjenci pravijo, da je bil zadet od krogle, potem pa zakopan od sovražne granate v strelskem jarku. Do zadnjega diha je bil junak na svojem mestu in je branil svojo Goriško pred ljutim sovražnikom!«

Alojzij Bravničar je služboval kot učitelj-voditelj na enorazrednici v Stržišču na Tolminskem. Rojen je bil v Tolminu leta 1892. ter je dokončal učiteljske študije leta 1911. Bil je torej mlad po letih starosti in službe, pa je to mlado in cvetoče svoje življenje daroval svoji lepi in ljubljeni domovini! Da bi se tudi iz njegove krvi rodila naša lepša bodočnost!

Bodi učitelju - junaku časten spomin!

RADO MERŠEK.

Iz Rocola pri Trstu pišejo: »Dne 11. julija je padel na bojišču na Koroškem v najlepši dobi svojega življenja tovariš Rado Meršek, učitelj na C. M. šoli pri Sv. Jakobu v Trstu. Vest o njegovi smrti je povzročila neizrečeno žalost in potrtost v Rocolu, kjer je bil pokojnik doma in poznan kot jako blaga in plemenita duša ter marljiv in vnet delavec na narodnem polju. Čeravno komaj 23 let star, je bil že tretje leto predsednik C. M. podružnice v Rocolu, tajnik konsumnega društva itd., katera društva so lepo in čvrsto napredovala pod njegovim vrlim vodstvom. Bridko ga bodo sedaj pogrešala, ker v Rocolu sploh ni slovenske inteligence, ki bi ga nadomestovala. Mnogo se je tudi zanimal in brigal za otroški vrtec, ki mu je bil jako pri srcu. Njemu gre velika zasluga na narodnem in gospodarskem napredku našega Rocola. Gotovo bi dosegel še lepe uspehe kot ugleden in splošno priljubljen domačin, ko bi ga ne bila prerana smrt dosegla na bojnem polju. V znak žalosti svojemu tajniku je razobesilo konsumno društvo zastavo na pol droga. Tebi pa, predragi in nepozabni Rado, kličemo potrtega srca: Počivaj v miru!«

Tovariš Ivan Vrščaj piše o padlem junaku v »Edinosti«: Ko sem 1. oktobra leta 1912. v novem šolskem poslopu Družbe sv. Cirila in Metoda vpisaval učence za novo šolsko leto, se mi je predstavil simpatičen mladenič z dekretom vodstva družbe kot novoimenovani učitelj. Bil je Rado Meršek. Razveselil sem se novega tovariša posebno zato, ker je bil plod slovenske družbine šole v Tr-

Svetovna vojna pa mu je iztrgala vajeti in mu potisnila puško v roko. Zdaj šele, ko je bil že dozorel mož in ko ga je usoda pognala daleč v svet, se mu je nankrat zahotelo, da bi se naučil vsaj za silo branja in pisanja.

V strelskem jarku mi je bil sosed in ker mu je bil znan moj civilni poklic, mi je dejal nekega dne prav zaupno:

»Kaj bi dal, ko bi znal zdaj vsaj toliko pisati, da bi poslal kako dopisnico domov, in toliko brati, da bi lahko sam zvedel, kaj mi poročajo z doma!«

»To se kaj lahko pomaga, Miha,« sem ga potolažil. »Jutri začneva s šolo!«

Videl sem, kako sem ga razveselil s svojo uslugo.

Med dnevom je bilo vedno dovoli prostega časa. Tupatam so se pozdravljali kako uro topovi, puške pa so skoro čisto počivale na naši in na ruski strani.

Drugi dan po tistem pogovoru sem pobral po razbitih bajtah, ki so stale vse zapuščene v neposredni bližini naših jarkov, nekaj polpraznih zvezkov, ki so jih pustili pobežli otroci.

Pričela se je šola. Prazen zaboj od patronov je služil za klop in mizo.

stu. Šolal se je do vstopa v strok, zavod pri Sv. Jakobu, zahajaje iz zapuščenega Rocola v staro šolo v ulici Giuliani. In danes, ko še niso minula tri leta od vstopa Merška v narodno službo, ga ni več. Padel je kot branilec domovine proti sovražniku, katerega zavratno delovanje je čutil še kot otrok.

Težko bo pogrešal zavod ljubeznivega učitelja. Tih in miren, si je znal pridobiti srca svojih predstojnikov, tovarišev in mladine, za katero je neumorno deloval. Vsako priliko je uporabil, da bi koristil mladini in zavodu, iz katerega je vzrastel.

Dasi šele začetnik v šolski službi, je vendar povsod in vselej s prirojenim čutom pedagoga pogodil pravo ter zdaj bojazljivemu učencu z očetovsko milim postopanjem pregнал bojazen in užgal v srcu otroka željo po znanju in izobrazbi, tam pa z resnim in odločnim glasom posvaril dečka, ki mu šolski red ni ugajal. V Meršku je slovenski šoli v Trstu odvzeta mnogo obetajoča moč, ki je ne bo mogoče tako lahko nadomestiti. S strokovnim znanjem je združeval svoje od otroške dobe sem segajoče poznanje tržaških razmer ter se vedno trudil, da bi bil v korist naši mladini in naši stvari sploh.

Bil je zadnji med deveterimi učitelji C. M. deške šole, ki jih je domovina pozvala na branik. Dne 20. majnika t. l. šele se je poslovil od tovarišev in mladine, torej tik pred napovedjo laške vojne, in danes ga ni več. Tolaži nas eno: zadnji poklican in doslej edini padel. Le tri leta, zadnjega niti do sklepa ne, je služil na slovenski šoli, kamor je prišel takoj po dovršenih študijah. Minule jeseni je v prvem odprtem roku položil v Gorici predpisani izpit ter imel pred sabo bodočnost, ki bi mu nudila mnogo prilike, da bi deloval za izobrazbo sploh ter za svoj narod še posebe. Ne! Moral je prekiniti svoje delo v najlepši dobi ter dati življenje za domovino na bojišču proti staremu zavratnemu sovražniku Avstrije in nas Slovencev še posebe. Med tovariši, med katerimi ni imel nasprotnika, mu je zagotovljen blag spomin, mladina pa mu ostane hvaležna in domovina ga vpiše med svoje hrabre branilce!

Vzornemu slovenskemu učitelju-junaku slava!

VOJESLAV KRIŽ.

Došla nam je žalostna vest, da je dne 20. marca t. l. umrl v Przemyslu ljubi in zvesti tovariš Vojoslav Križ, učitelj na štirirazrednici v Zavrčah v Ptujski okolici. — Kakor učitelj in potem kot vojak je tovariš Križ vedno in v polni meri izpolnjeval svoje dolžnosti, a ni mu bilo dano, da bi gledal uspehe svojega dela: Njegovo mlado, za vse dobro in lepo navdušeno življenje je prezgodaj ugrabila kruta smrt! — Rojen je bil leta 1888. v Zavrčah, učiteljske je dovršil leta 1910, definitivno je bil nastavljen leta 1913.

Bodi idealnemu tovarišu-junaku sladak počitek v daljni zemlji in trajen spomin v naših srcih!

USODA UČITELJEV V VOJNI.

Izza zadnjega izkaza je padlo 217 čeških učiteljev, ranjenih pa jih je bilo 606.

Miha je kazal pri pouku veliko zanimanje. Malo sem imel učencev, ki bi bil kdaj z njimi tako zadovoljen, kakor sem bil zdaj s tem — 36letnim šolarjem.

Začela sva prav pri piki, stopnjama, in šlo je vse lepo gladko od rok. Kadar sem videl, da se je pričel utrujati, sem mu postregel — s cigareto. Po kajenju sva zopet nadaljevala, če je bilo kaj časa.

Izven pouka sem ga često videl, kako je porabljal vsak košček papirja, da se je vadil na njem v pisanju, kako je marljivo iztkal za starimi časopisi, da se je učil v njih brati.

V nekaj dneh je že znal brati in zapisati vsako črko.

Toda nenadoma je prišlo povelje, da smo morali zapustiti jarke in zasledovati umikajočo se rusko vojsko.

Takrat mi je dejal Miha nekam pomeljivo:

»Kaj, zdaj bodo pa počitnice?«

Nasmehnil sem se mu. Potem pa je pristavil:

»Morda celo šole konec? —«

Skomiznil je z rameni pod težkim nahrbtnikom in se nekam zamislil. V vročem dnevu je stopal potem brez besed ob

— Nemških učiteljev s Češkega je padlo 200, ranjenih pa je 414. — Moravskih nemških učiteljev je padlo 54, ranjenih je 339. — Zgornjeavstrijskih učiteljev je padlo 24, ranjenih je 73, ujetih 11. — Francoskih učiteljev je doslej padlo že 1600, ranjenih pa je 4000.

UČITELJI IN VOJNA.

»Floreas Etona!« Pod tem naslovom je priobčil angleški list »Daily Mail« nekrogol po nekem učitelju, ki je padel na bojišču, ter piše navdušeno: »Učitelj »Eton Collega« je žrtvoval svoje življenje za domovino in za nas! Kaj takega se ni zgodilo še nikdar, krona je to našim zmagam!« »Edinost« temu dostavlja: »Tako slave na Angleškem enega učitelja, ki je padel za domovino. Pri nas pa je šlo na stotine učiteljev v boj, na stotine jih krvavi in veliko jih je že žrtvovalo svoje življenje za domovino. Po »Agramer Tagblattu« posnemljemo, da je iz Hrvatske nad 600 učiteljev pod orožjem! Čast učiteljstvu, ki je v mirnih časih pionir kulturnega dela, graditelj narodne bodočnosti, a v vojni na bojnih poljanah branitelj narodove grude! Z odhodom učiteljev na bojišče so pa učiteljice na deželi postavljene pred ogromno nalogo: vršiti morajo svoje delo in nadomeščati učitelje. Naj citiramo zopet po »Tagblattu«: Mnogo je še mladih deklet med njimi, vendar so vse v navdušenju za svoj poklic, v ljubezni do naroda našle moči, da odlično, da skoro neverjetno vrše sedaj svojo nalogo. Nadzorniki so polni hvale za neumorno delo učiteljic. Izborno so se obnesle v tem vojnem letu! Ponosno smejo biti na to, da so dosegle, da šola ni toliko trpela zaradi vojne, kolikor se je bilo bati iz početka. Narodu pa je v dolžnost, da vsaj sedaj začne praviceni vrednost učiteljstva in njegovega dela. Posnema naj druge prosvetljene narode, ki se ponašajo s svojim učiteljstvom, mu gredo povsod na roko, ga podpirajo in cenijo.«

OLAJSAVE PRI VPOKLICANJU POD OROŽJE.

Olajšavo v vojaški službi bodo od zdaj naprej uživali tudi oni vojaki višjih starostnih letnikov, ki se sicer ne morejo izkazati z zadostno šolsko izobrazbo, ki pa imajo zaradi svojih osebnih kvalitete in svojega stališča v življenju višjo stopnjo izobrazbe. Ti vojaki se ne bodo uporabljali za navadno delo v vojašnicah in smejo tudi zunaj vojašnice stanovati. Dobili bodo poseben znak.

HRVATSKA IN SLAVONIJA.

Na vsem Hrvatskem in po vsej Slavoniji se morejo vsa pisma oddajati odprta, zaprtih pisem sploh ne pošiljajo naprej. Hrvatska in Slavonija sta proglašeni za vojne ozemlje.

BREZ NASLOVA.

Hrvatski »Jutarnji List« prinaša članek, v katerem se najprej sklicuje na dunajsko »Neue Freie Presse«, ki sedaj odkrito priznava, da je politika v naših pokrajinah doslej mnogo pogrešila, in konec pripovedi je bil, da so monarhiji zvesti podaniki postali tujci na lastnih tleh, a gospodarji so postali — tujinci. Ne prihaja nam na misel, da bi koga sedaj obtoževali, ali zgodovinska resnica je, da je bilo vpra-

moji strani in si otiral znoj, ki mu je curkoma oblival lica.

Ali je imel res slutnjo? — — Teden kasneje smo morali odbiti ruski napad. Med visokim žitom smo hiteli tisto jutro z nasajenimi bajoneti na pomoč. Dež krogel se je vsipal na nas, ali kdo se je menil za to?

Miha je bil prav tam na krilu. V visokem žitu je zašel predaleč in hotel je menda baš dobiti zvezo s tovariši. Toda pri tem je prišel širokoplečemu Rusu na muho. Iz daljave kakih — trideset korakov mu je prevrtala krogla obe senci, in obležal je na mestu v mlaki krvi.

Toda mlad fant ga je takoj maščeval. Preden je mogel Rus, ki se je bil široko postavil sredi zoranje njive, iznova vložiti patrone v puško, je dobil tudi on strel v glavo. Takoj se je zgrudil mrtev na hrbtno.

Izgubil sem učenca iz streleskega jarka. Nemara je res slutil na tisti poti svoj bližnji konec...

Pokoj mu! —

šanje italijanskega vseučilišča eno glavnih vprašanj italijanske politike in da so se dali razvneti zanje tudi nekateri naši italijanski poslanci, na katerih patriotizmu ni dvomiti — kar potrjuje njihove izjave. Sklep vlade — piše »Jutarnji List« — da napravi konec vsem tem nespodobščinam, pomenja priznanje storjenih pogrešk. Ali to priznanje je vladi le na čast in je obenem najboljši dokaz njene jakosti. Priznavanje pogrešk je vsekdar znak moralne in fizične moči. Drugi znak te moči leži v načinu, v energiji, s katero se mislijo te reforme izvesti. Brez vsakega obzira, ravnim potom, v najkrajšem času, naj Trst zopet dobi tisto obličje, ki mu pripada. Trst, kakršen je danes, ni produkt ne italijanske marljivosti, ne kulture, ne italijanskega naroda, ampak predvsem skrbi, ki mu jo je vlada posvečala od nekaj. Ne glede na vsako drugo pravo, sledi že iz tega dejstva pravica monarhije, da z lepo ali z grdo privede Trst nazaj na tisto pot, na kateri je bil v dobi najhitrejšega svojega procvata. Ne vemo, ali je bil to namen vlade, ali že ta čin sam na sebi je neko zadostno za slovensko in hrvatsko prebivalstvo Trsta. Pa že zato pozdravljamo — tako zaključuje rečeni hrvatski list — vladino namero, zakaj, naj se zgodi, kar hoče, ta namera more nam le koristiti.

NAČELNIK NEMŠKE NAPR. STRANKE O ZDRUŽITVI VSEH NEMŠKIH SIL V AVSTRIJI.

Pri neki slovesnosti v Pragi je izjavil načelnik nemške napredne stranke med drugim: »Ena želja in pričakovanje prejšnja vse avstrijske Nemce: da se, ko se bo končal bojni vihar in bo zopet zasijalo mirovno solnce, združijo vse nemške sile, da vodilno z drugimi narodi sodelujejo na obsežni politiški, gospodarski in socialni pomladitvi naše države, da se našim potomcem zagotovi srečna bodočnost.«

NAČRTI ZA BOSNO.

General Sarkotić, ki je sedaj nekaj mesecev sem zapovedujoči general in poglavar v Bosni in Hercegovini, je posebnemu dopisniku »Berliner Tageblatt« povedal nekatere svojih namenov glede uredbe Bosne v politiškem, gospodarskem in socialnem oziru. — Predvsem se bo predrugačil bosanski šolski sistem. Šef šolske uprave stoji na sledečem stališču: Zemlja naj se vrne kmetom. Kmetiški sin, ki so ga doslej poslali v šolo, se je redno lotil politike, zaradi česar je baš v mladi Bosni mnogo duševnega proletariata, dasi je v tej izrazito agrarni deželi v prvi vrsti potreba inteligentnega kmetiški stan, stan samostalno mislečih kmetov, ki ga ne more pridobiti vsak politiški agent. Gimnazij in realk naj bo manj, več pa gospodarskih in obrtnih učilišč. Mi bomo kmeta prisilili, da bo dal vsaj enega svojega sina v delavnico, in če se pokaže potreba, bomo sami dali potrebna sredstva.

POROTNA SODIŠČA.

S cesarsko naredbo od 7. julija 1915, ki je bila objavljena v državnem zakoniku in v uradni »Wiener Zeitung«, se name-rava ustavljanje delovanja porotnih sodišč za vso državo podaljšati do konca marca 1916; vendar pooblašča cesarska naredba vlado, da tudi že poprej lahko odredi, da prično porotna sodišča zopet delovati.

»RDEČI KRIZ.«

Njegova c. in kr. Visokost prevzvišeni gospod general konjenice nadvojvoda Franc Salvator, c. in kr. generalni nadzornik prostovoljne sanitetne oskrbe, je izdal na njemu predložene izkaze o sedanjem delovanju družbe »Rdečega križa« sledečo okrožnico: »Iz za prvo polletje vojne predloženih izkazov razvidni uspeh delovanja zavodov »Rdečega križa« na deželi me je povsem zadovoljil. Izrekam vsakomur, ki je pri tem sodeloval, ali naj pri ustanovitvi bolnic, ali vodstvu in upravi, ali strežbi ranjencev in bolnikov — za njih trudapolno delovanje, s katerim se je do-degel tako izvanreden uspeh, svoje popolno priznanje in najpresrečnejšo zahvalo.«

ČASTNO KNJIGO

izda c. kr. ministrstvo za deželno brambo (Ehrenhalle) za one osebe deželne brambe, črnovojništva in orožništva, ki so bile v teku sedanje svetovne vojne ali z Najvišjo pohvalo, odnosno s hrabrostno ko-

lajno odlikovane, in tistih, ki so pred so-vražnikom padli. Ker se pa ta častna knjiga more v celotnem obsegu šele po končani vojni izdati, je imenovano minist-rstvo odredilo, da prične takoj izdajati posamezne zvezke te knjige, da se zamore javnost obvestiti še v teku vojne o hrabrostnih slavnih činih naših junakov, ki se požrtvovalno borijo za našega pre-svetlega cesarja in domovino. Ker je iz-daja te knjige za sedanjí rod kakor tudi za potomce velike važnosti, se županstvom priporoča, da vplivajo kolikor mogoče na to, da svojci, starši, sorodniki tistih oseb, ki so bile na katerikoli način v tej vojni odlikovane, oziroma ki so pred sovražni-kom padle, določijo kratke življenjepis s sliko (fotografijo), rojstnim letom, do-movno občino, stanom (samski ali ože-njen), številom otrok, poklic itd. Pripomi-nja se, da se bodo doposlane slike brez vsakih stroškov dotični stranki zopet vrnile.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ«.

Popravek: V zadnji številki našega lista izkazana končna vsota je za 100 K pomotoma prenizka. Pravilno se mora glasiti: 29.685 K 72 vin.

Učenke c. kr. dekliške rudniške ljud-ske šole v Idriji 149 K 48 vin.; učenci slo-venske občinske šole v Rojanu 5 K; učenci slovenske občinske šole v Škednju 12 kron 30 vin.; učenke Slavica Bajčeva, Romanca Fleischmanova, Marija Ganglo-va in Cveta Morelova nabrale v Metliki 42 K 55 vin. + 76 K 90 vin. = 119 K 25 v.; šola Dramlje na Štajerskem 66 K 79 vin.; učiteljica Josipina Primožičeva v Črnom-lju (za slepce) 14 K; šolsko vodstvo Ljub-no na Gorenjskem (za slepce) 6 K 82 vin.; učiteljica Marija Levčeva (za slepce) 4 K; Ivan Ravbar v Repentaboru (za slepce) 2 K; učiteljica Pavla Trefaltova nabrala v Dragi na Dolenjskem (za slep-ce) 22 K 50 vin.; učiteljstvo deške ljud-ske šole v Kranju 1% od plač 10 K 40 v.; šolski vodja Franc Ivanc v Kranju 6 K; šolsko vodstvo na Viču zbirko 18 K 80 v.; učiteljica Tonica Kračmanova in Zinka Fabjanova v Št. Lenartu pri Laškem trgu za junij po 2 K = 4 K; nadučitelj Braf v Kastvu 10 K; Srečko Exel, učitelj v Voj-niku 10 K namesto venca na krsto gospe Brezovnikove; učenci ljudske šole na Proseku 2 K 60 vin.; učenke Slavica Baj-čeva, Ivica Gabrščekova, Marija Ganglova in Cveta Morelova nabrale v Metliki 44 kron 50 vin.; skupaj 508 K 44 vin.

V zadnji številki izkazanih K 29.685-72
Danes izkazanih K 508-44

Doslej nabranih K 30.194-16

Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

MOBILIZIRANI TOVARIŠI - NAROČNIKI.

(Dostavki k uvodniku v 7. stev., ozi-roma k članku istega naslova v 10. in 12. številki).

Kranjsko.

52. Hlebec Karel, u. v. Vel. Ubeljsko (umrl v ruskem ujetništvu).

53. Čenčič Julij, nu. Št. Peter na Krasu.

54. Pleskovič Rudolf, c. kr. u. Idrija.

55. Sepaher Anton, u. Kranj.

56. Schmeidek Ivan, u. Krtina.

57. Mlakar Franc, u. Ljubljana.

Štajersko.

49. Loparnik Peter, u. Polzela.

50. Varl Ljudevit, u. Poljčane.

51. Kokot Ferdo, u. Pišce.

52. Porekar Anton, nu. Hum pri Ormožu.

53. Podplatinik Franc, u. Sv. Tomaž pri Ormožu.

54. Preindl Jakob, u. Vel. Nedelja.

55. Gobec Rudolf, u. Sv. Venčeslav.

Primorsko.

57. Tomazič Andrej, nu. Lokavec.

58. Fajgelj Rafael, nu. Sedlo-Breginj.

59. Matelič Ivan, u. Sužid-Kobarid.

60. Bensa Andrej, nu. Breginj.

61. Močnik Josip, u. v. Bukovo-Cer-
kno.

62. Černe Blaž, u. v. Police-Cerkno.

63. Bertok Josip, nu. Škofije.

64. Brezavšek Avguštín, u. Plave.

65. Gregoretič Anton, u. Rodik.

ad 6. Bravničar Alojzij, u. Šebriak (padel na južnem bojišču meseca julija 1915).

Po tej izpopolnitvi je torej danes naših naročnikov-vojakov:

s Kranjskega	57
s Štajerskega	55
s Primorskega	65
s Koroškega	1

skupno število

178

Pravica malega naroda.

Pod tem naslovom je napisal znani češki učenjak prof. Fran Krejčí brošurico. Najprej pobija nazore, ki so oporekali malim narodom pravo do eksistence poleg velikih. Načelo — ki se morda v praksi uveljavlja — da je sila pred pravico in pravičnostjo — to načelo ne odgovarja ni enemu v resnici moralnemu zakonu. Narod je tu in tu mora biti! Ne more se reči, da je pravica do eksistence malega naroda odvisna od fizične moči in nadmoči večjega naroda. Res je sicer, da narod nima zaščite v konfesijah. Nobena cerkev ne bo žrtvovala svojih vsečloveških in mednarodnih tendenc, ako gre samo za interese naroda — sodnega dne ne bo renegat odgovarjal za svoj čin, ako je sicer ostal religiozen. Možni so tudi taki nazori, ki stavljajo ideal človeštva nad narodnost. Tako Tolstoj, Goethe in Nietzsche. Pa tudi socialna demokracija — kakor vidi prof. Krejčí v sporu čeških separatistov z mednarodno centralizacijo — žrtvuje male narode višjim ozirom, istotako kakor cerkve in države.

Proti vsem tem teorijam postavlja profesor Krejčí instinktivno ljubezen do naroda, instinkt narodne samoohrane. Instinkt in zopet le instinkt dela iz naroda narod, instinkt samoohrane, ki je življenjsko jedro naroda istotako kakor pri po-edincu, ki se nahaja tako v velikih kakor v malih narodih. O tem instinktu ima prof. Krejčí svojo filozofsko teorijo, ki jo uveljavlja tudi za narodnost. »Instinkt je eksponent zakonite potrebe, ki vlada v vsej prirodi in ki ji človek podlega, zavestno ali nezavestno.« V tem, na kar navaja človekov instinkt, mora biti nekaj resnice, pa tudi, če se je ne umeva popolnoma jasno. Nagon se ne vara; varati se more le razum, ki ne umeva jasno, kam vodi nagon. Tak nepogrešljivi instinkt je tudi ljubezen do svojega naroda. Vsa razmotrivanja razuma, ki bi govorila proti pravi naroda, so ničeva pred »vrhno instanco nagona narodne samoohrane«. Nikaka darwinska teorija o pravu močnejšega ne obstoji pred faktom eksistence naroda, o kateri ne odločuje tudi materialno orožje. Ali pogoj te narodne eksistence je v moči naroda samega: to je narodna zavednost, zavest o samem sebi. »Smelo moremo reči, da je narod, dokler traja ta pogoj, nepremagljiv — samo izstradati, postreljati, masakrirati bi se moglo narod. Ali če smo že tako daleč, da si takega postopanja niti ne moremo misliti v kulturnem svetu, vsaj ne s civiliziranimi ljudmi, potem je ta pogoj tudi najmanjšemu narodu pogoj eksistence. In če bi se ji odrekel sam, bi bil to samomor.«

Ta narodna zavest drži pripadnike naroda skupaj, »dela iz poedincev narodno celoto v vseh okolnostih, ki si jih moremo zamisliti, in ta zavest se ne iztrga z nobenim nasiljem iz notranjosti poedin-
cev, dokler je narodna zavest v poedin-cih, dotlej bo narod trajal in dotlej je neuničljiv!« — »Ne običajaj, ne vera, pa tudi ne jezik ni neobhodno potreben pogoj narodne zavesti.« »Narodna zavest je naj-notrajnejša last notranjosti poedinčeve, je to neuničljiva moč.« »Zaveden narod, čigar vsi sloji so prožeti z narodno zavestjo, katerega slehri pripadnik občuti to kot bistven del svojega individualnega bitja, prebije vsako silo, nasilje — preživi vse neugodnosti.«

»Čas« pravi z ozirom na češki narod, da se te globoke misli Krejčeve morejo aplicirati na današnje češko vprašanje z ozirom na Husov spomin napram današnji evropski situaciji češkega naroda. Brošura Krejčevega kaže, kaka nesreča za mal narod je, ako niso vse njegove vrste, posebno pa takozvani širši sloji, ki tvorijo jedro naroda, enako osveščeni. Zato je delo za njihovo osveščenje najbolj sred-stvo v boju za narodno eksistence in obenem edino sredstvo, ki se ne izneveri niti v najhujših razmerah.

Za fakt instinktivne ljubezni do naroda nahaja prof. Krejčí tudi argumente moralne sankcije za pravico do eksisten-ce malega naroda: prirojena ljubezen do naroda je potrebna zahteva tudi z moral-nega gledišča. Ne ljubiti svojega naroda

more le človek, ki je nemoralen v etičnem pogledu, sebičnež, malenkostnež — neplemenit človek. Ako pa je zvestoba do naroda moralna dolžnost, potem je tudi popolno pravo; kdor krati človeku narodnostno pravo, dela sramotno, nemoralno. »Zatirati narodnost, krati pravico do eksistence bodi kateregakoli naroda — torej tudi malega — je nemoralno, je krivica. Moralna zavest naroda je tisti tribunal, ki temu pravu preskrbi veljavnost in odbije vse krivice, ki se delajo s flajenjem malih narodov. To je tribunal, ki nima le neobvezne jurisdikcije, katere obsodba bi imela le teoretično vrednost. Ta tribunal ima tudi izvrševalno moč in dovolj sile, da svoji obsodbi pribori veljavnost, da prisili k respektiranju pravic in v to, da se temu primerno postopa«.

Krejči veruje v zmago načela humanitete nad egoizmom. V tej zmagi je jantstvo pravice do eksistence malih narodov, torej tudi do eksistence našega slovenskega naroda!

Problem avstrijskega šolstva.

Tržaški vladni komisar je izdal javen poziv na celo dolgo vrsto tržaških mestnih uradnikov in učiteljev, da se morajo v gotovem roku zglasti, sicer da bodo iz svojih služb odpušteni. To je seveda le formalnost, zakaj ti uradniki in učitelji so iz Trsta pobegnili na Laško in se prav gotovo ne bodo vrnili na poziv vladnega komisarja. Verjamemo sicer, da ti ubežniki upajo, da pridejo z italijansko armado zopet v Trst, toda dvamesečni boji ob soški fronti kažejo, da to upanje nima podlage in da pobegli irendentovci Trsta ne bodo več videli. Ta ubeg mestnih funkcionarjev tržaških je seveda zbudil občno pozornost. Dokler so na primorske razmere samo opozarjali slovenski in hrvaški poslanci, se ni za te razmere nihče zmenil. Zdaj pa so, kakor sklepamo iz »Armee-Zeitung«, presenečeni tudi vojaški krogi, in imenovani list zahteva, naj se vzame že v roke problem avstrijskega ljudskega šolstva. Ta list zahteva, naj se vse ljudsko šolstvo podpravi, učitelje dobro podpre in jim da pravico do enoletnega prostovoljstva.

Zasluge dvornega svetnika Fr. Levca za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva.

Poročali smo v zadnji številki svojim čitateljem, da je občinski svet ljubljanski podelil g. dvornemu svetniku, deželnemu šolskemu nadzorniku Francu Levcu za njegove zasluge, ki si jih je pridobil na šolskem in pisateljskem polju, častno me-

starelih nemških slovnic in beril uvedle Schreiner-Bezjakove I., II. in III. nemška vadbica in namesto starih slovenskih beril voj ljubljanskega šolstva. Te zasluge so naravnost neprecenljive in se nanašajo na gradbo novih šolskih poslopij, na ustanavljanje novih šol, na razširjanje že obstoječih šol, na uredbo pouka in na metodo. Z železno energijo se je lotil Levec vselej svojega dela; zato je pa dosegel tudi take lepe, naravnost odlične uspehe, ki so:

Leta 1889. se mu je po trudopolnem delu posrečilo, da so zgradili in otvorili za I. mestno šolo vsem modernim in zakonitim zahtevam ustrezajoče vzorno šolsko poslopje.

Leta 1895. so po njegovih zaslugah zgradili trirazrednico na Barju, kakršne ni te vrste na vsem Kranjskem. Ta šola je sedaj pod vzornim vodstvom zgledega tovariša Črnogaja pravi blagor za Barje in Barjane.

Leta 1901. so sezidali novo šolsko poslopje za slovensko dekliško osemrazrednico na Sv. Jakoba trgu, ki je pravi kras za Ljubljano.

Leta 1901. so po Levčevi zaslugi ustanovili III. mestno deško ljudsko šolo na Vrtači in hkrati tudi izprožili misel za zgradbo novega šolskega poslopja za IV. mestno deško ljudsko šolo in II. mestno slovensko dekliško šolo.

Po Levčevem prizadevanju so se izšolali iz mestnih šol vsi okoliški otroci, zaradi česar so nastale nove ljudske šole na Viču, v Šiški, pri Sv. Petru in v Mostah. Ko bi ne bilo Levca, bi tudi teh šol ne bilo.

Levec je pa tudi dogovorno z merodajnimi činitelji razširil posamezne šole in ustanavljal paralele v Ljubljani. V enem samem desetletju Levčevega okrajnega šolskega nadzorstva so otvorili 29 novih razredov na ljubljanskih ljudskih šolah.

Pa tudi z ozirom na uredbo pouka in na metodo se je storil pod Levčevim nadzorstvom velik korak naprej.

Leta 1894. so odpravili z ljubljanskih šol zastarelo slovniško metodo, ki so se z njo mučili otroci z raznimi nemškimi slovniškimi definicijami in s prevajanjem raznovrstnih stavkov brez vsake logične zveze. Na nje mesto je bila uvedena empirijsko-analitiška metoda (direktna metoda), ki se z njo uči otrok materinega jezika.

Leta 1894. so v I. razredu dekliških mestnih šol z višjim odobrenjem odpravili pouk v ženskih ročnih delih in izdali za ročna dela podrobni učni načrt, namenjen vsem kategorijam mestnih dekliških šol.

Leta 1897. so po Levčevem prizadevanju odpravili z ljubljanskih ljudskih šol brezmyselno risanje po stigmah in začeli uvajati moderno risanje.

Leta 1898. smo dobili za pouk v telovadbi podrobni učni načrt in v zvezi z njim novo, metodiško urejeno učno knjigo, ki učitelju jako olajšuje pouk v telovadbi.

Za nemški jezik so se namesto že za-

ščanstvo. Danes naj nakratko navedemo še Levčeve zasluge, ki si jih je pridobil kot c. kr. okrajni šolski nadzornik za razsta se uvedli na ljubljanskih ljudskih šolan Josin-Ganglovo II. in III. berilo.

To vse in še mnogo več so Levčeve zasluge za razvoj ljubljanskega ljudskega šolstva, zato je pa tudi res zaslužil ta odlični mož najvišje priznanje, ki mu ga je mogla podeliti mestna občina ljubljanska, t. j. častno meščanstvo. — Ko je Levec odložil okr. nadzorstvo ljubljanskih šol, mu ni bilo mogoče dobiti sposobnega naslednika, ki bi s strokovno izobrazbo, z vneto in neizčrpljivo deloljubnostjo, z iniciativo in avtoriteto znal hoditi naprej in stati na čelu učiteljstva kot zgled zrelega, previdnega šolnika. Ves napredek ljubljanskega šolstva je izza Levčeve dobe izključno zaslug učiteljstva samega, ki je — kar je starejšega — še vse iz Levčeve šole.

Naj uživa zaslužni šolnik Fr. Levec to izredno odlikovanje do skrajnih mej človeškega življenja!

Začetek novega šolskega leta.

Češki listi prijavljajo z Dunaja vest, da pouka na javnih šolah po počitnicah na jesen najbrže ne bodo začeli v normalnem času, ampak šele pozneje. — Moravski deželni poljedelski svet se je že obrnil s posebno resolucijo proti tej nameri. — Gotovo se o tem vprašanju razvije po časopisju debata. Končno besedo pa bo izrekla šolska oblast, ki se — kolikor mi vemo — doslej še ni odločila na nobeno stran.

Ljubi svoje in spoštuj tuje.

»Berliner Tageblatt« je napisala Charlotte grofica Rittbergova na naslov učiteljev in staršev svarilo, naj ne vsajajo narodnega sovraštva v mlade duše otrok. Piše namreč: »Ne propovedujte sovraštva v rodovinah in šolah! Zamolčujte mladini neizogibne ekscese razpaljene brutalnosti. Kako naj otrok v svojem mallem življenju prav ocenjuje najstrašneje izrastke prerazdraženih strasti? Pustite naj zgodovina govori odraslim, nikar pa naj ne govori senzacija nedoraslim! Pazite v svojih pogovorih, izbirajte čtivo mladine, nadzorujte njihove igre! Učite otroke, naj bodo ponosni na svoje plemo, ali govorite jim, da plemenitost obvezuje, in da tudi načisteja voda gnije in postaja blatna, ako miruje. Ne pozabite navajati otrok na to, da bodo tudi v nasprotniku spoštovali — človeka!«

Te besede kažejo, da ni ta žena plemenita samo po mišljenju in čustvovanju in da jo poleg aristokracije rodu diči tudi aristokracija duše in srca. Ne zanašajte sovraštva v mlada srca! Zlat nauk, posebno za vse, ki kakorsibodi morejo vplivati na vzgojo uma in duše mladine. Kdor dela nasprotno, je zločinec na misli človečanstva, človekoljubja. Predvsem pa zločinec na svojem lastnem narodu, ker mu — zastrupljajoč duše in srca mladine — odjemlje, česar narod najbolj potrebuje v zagotovitev svoje moralne trdnosti: poštenih, moralno vzvišenih sinov in hčér, ki se bodo ponašali s svojim, ki bodo — ponosni na svojo narodnost in svojo grudo — vsekdar pripravljeni vse žrtvovati v obrambo te svete dediščine svojega plemena — a ki bodo spoštovali tuje in tudi v nenašincu videli — človeka!

Književnost.

»Zvonček« objavlja v 8. letošnji številki to vsebino: 1. Simon Gregorčič: Soči. Pesem. 2. Drago Širok: Jelša. Pesem. 3. Borisov: Dom. Povest. 4. Devin na Goriškem. Slika. 5. Ivan Albreht: Mali. Pesem. 6. Borisov: Materni jezik. Povest. 7. Andrej Rapè: Upanje. Pesem. 8. Sl. N.: Slavna bitka pri Visu 11866. Podoba. 9. Slovenec Vatroslav Holz. Podoba. 10. Fr. Rojcek: Ob solnčnem zahodu. Povest. 11. Naši vojaki na počitku med pohodom. Podoba. 12. Jos. Vantot: Metuljčka. Borisov: Slika. Pesmi. 13. Ladislav Ogorek: Fran Levec: Životopis. 14. Deželni šolski nadzornik in dvorni svetnik Franc Levec. Podoba. 15. Cerkvica. Pesem. 16. Pouk in zabava: Obelisk. — Rešitev zastavice v podobah v sedmi številki. — Rešilci. — Cesarjev petinosemdeseti rojstni dan. — Naznanilo. — Ne igrajte se z užgalicami. — Angelček je poletel po bolnici... — Koliko je še neodkrita zemlje? — 15letni junak, ki je ujel vohuna. — 12letno dekli-

co zadela italijanska krogla. — Obletnica slamnika. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

»Ročni zapisnik« izide tudi letos in je že v delu. Vsled vojnih razmer bo njegov obseg skrčen in cena znižana. Naroča se v »Učiteljski tiskarni« v Ljubljani za 100 in 150 učencev. Cena se naznani v prihodnji številki »Učiteljskega Tovariša«.

Srednješolske vesti.

PROTI SREDNJIM ŠOLAM.

Naučno ministrstvo je ravnokar izdalo na deželne šolske svete primerno svarilo, kjer pravi, da so naše srednje šole, gimnazije in realke, prenapolnjene, iz njih dobivamo preveč ljudi, za katere ni kruha, nasprotno pa manjka strokovno izšolanih ljudi v praktičnih poklicih. V šolskem letu 1913/14. smo imeli 517 gimnazij in realk s 154.882 učenci in 5871 gimnazistkami. Število zavodov in učencev se je v zadnjih 30. letih podvojilo, kar pa ne odgovarja kulturnim in gospodarskim razmeram. Od 20.000 gimnazijcev in 10.000 realcev v prvem razredu jih naređi vsako leto maturo kakih 7500 gimnazijcev in okolo 4000 realcev, ki potem silijo na visoko šolo ali v poklice, za katere se zahteva srednješolska izobrazba. Jako bi se motil, kdor bi mislil, da bodo državni in ne državni uradi stalno rabili vedno več osebja. Ravno nasprotno, število uradništva se bo omejilo. Po vojni bo veliko dela ravno v onih poklicih, za katere ni treba visoke ali srednje šole. Zato ministrstvo poziva vse poklicne kroge, naj navajajo mladino bolj v one šole, ki nudijo praktično strokovno izobrazbo. Posebno napačno pa bi bilo mladino zato poslati v srednjo šolo, da bi dobila kako nižjo uradniško službo. — Obisk strokovnih šol jako zaostaja za srednjimi šolami. V primeri s 50.000 srednješolcev višjih razredov je bilo v letu 1913. na višjih strokovnih šolah samo okolo 15.000 dijakov (na državnih obrtnih šolah 480, na trgovskih akademijah 8000, na poljedelskih in podobnih šolah okolo 2000). V primeri s 100.000 nižjimi srednješolci je obisk na nižjih strokovnih šolah razmeroma premajhen. Zato naj krajevni faktorji v bodoče ne zidajo gimnazij in realk, ampak strokovne šole. — Ministrstvo govori tudi o ženskem šolstvu. Za deklice se je ustanovila primerna šola v obliki dekliških licejev, ki jih je 1913/14. obiskovalo 11.332 učenk. Deklice na gimnazijah niso imele posebnih uspehov, od 1000 učenk prvega razreda jih pride k maturi komaj 300. Zato ministrstvo posebno priporoča dekliške liceje; zakaj zmoezne deklice morejo s pridružitvijo realnogimnazijskih višjih razredov tudi na teh zavodih napraviti maturo za visoko šolo. — Ministrstvo naroča, naj šolska vodstva pri sprejemu starše v tem smislu poučujejo in jim dajo primernega sveta.

Odlok naučnega ministra glede ponavljalnih izpitov na srednjih šolah. Ker se je moralo na posameznih gimnazijah in realkah šolsko leto 1914/15., ne da bi se bil pouk popolnoma končal, predčasno zaključiti in ker so na posameznih srednjih šolah zaradi učiteljskih izprememb, prouzročenih po vojaških vpoklicih, nastale za učence posebne težkoče, je naučni minister v nekem vsem deželnim šolskim oblastem doposlanem odloku dovolil, da se morejo učenci, ki so pod takimi okoliščinami v enem ali več obveznih predmetih dobili neugodno zaključno klasifikacijo, ob začetku prihodnjega šolskega leta pripustiti k ponovnemu izpitu iz teh predmetov, ako se je učenec sicer dobro učil ter njegovemu redi iz drugih predmetov opravičuje tako postopanje. Ako izpade ponovni izpit dobro, dobi učenec novo letno izpričevalo, ki ga opravičuje, da pride v prihodnji razred.

Sedmoločci in matura. Z ozirom na tozadevno notico v »Dolenjskih Novicah« z dne 16. julija prihaja od c. kr. deželne šolskega sveta z ozirom na razglas z dne 10. julija, št. 3507, (odlok ministrstva z dne 5. julija, št. 2028) sledeče pojasnilo: V odloku ni govora o sedmoločcih. Predčasni ponavljalni izpiti in mature so dovoljene samo onim (osmošolcem), ki so dobili ponavljalne izpite ali so bili pri letošnji maturi reprobirani za pol leta, ali onim eksternistom, ki se sedaj prvič priglasijo za maturo. To ugodnost imajo oni, ki stoje neposredno pred vpoklicom v vojaško službo.

Hrvaška gimnazija v Pazinu se je nahajala v letošnjem šolskem letu 1914/15 v izrednih razmerah. Pouk se je začel namesto kakor navadno šele 30. septembra m. l. Ker je že pred začetkom šolskega leta odšlo 6 profesorjev k vojakom, se je učiteljsko osebje skrčilo na 12 učnih oseb.

Sklep šolskega leta na CM šolah v Trstu.

Na družbenih šolah se je zaključilo dne 15. julija t. l. šolsko leto. Zaradi izrednih razmer se letos ne izda tiskano letno poročilo. — Na osemrazredni deški

šoli pri Sv. Jakobu z vzprednicami (do petega razreda) na Acquadottu kaže število razredov in učencev ter učni uspeh sledeča razpredelnica:

Razred	Število učencev				Od koncem leta navzočih je			*) na Acquadottu) umrl
	sprejetih v začetku 1914/15	sprejetih med letom 1914/15	sprejetih v celoti 1914/15	izstopivših med š. l. 1914/15	koncem leta navzočih	zrelh za višji razred	nezrelh za višji razred	
I a	53	5	58	22	36	28	8	—
II b	54	3	57	10	47	37	10	—
I c*	59	1	60	23	37	25	11	1
II a	54	5	59	13	46	37	9	—
II b	53	7	60	14+1**	45	39	6	—
II c*	37	4	41	11	30	24	5	1
II d*	40	3	43	18	25	21	4	—
III a	62	2	64	14	50	41	9	—
III b	61	1	62	9	53	42	10	1
III c*	68	1	69	8	61	58	3	—
IV a	40	2	42	13	29	21	7	1
IV b	42	—	42	8	34	23	7	4
IV c*	57	6	63	8	55	45	8	2
V a	53	2	55	15+1**	39	35	4	—
V b*	34	3	37	11	26	26	—	—
VI	48	2	50	28	22	19	3	—
VII	30	1	31	9	22	22	—	—
Skupaj	845	48	893	234+2**	657	543	104	10

Vseh v minulem šolskem letu sprejetih učencev je torej bilo 893, 37 manj nego v šolskem letu 1913/14. Med letom, največ malo pred napovedjo in takoj po napovedi laške vojne jih je izstopilo 234, ostalo koncem leta (odštevši 2 umrla) 657. Od teh jih je za višji razred zrelih 543 ali 82:64%, nezrelh 104 ali 15:82%, neizpra-

šanih 10 ali 1:52%.

Razredov — aktivirani do sedmega — je bilo z desetimi vzprednicami 17. Koncem leta šteje učiteljski zbor: 1 voditelja, 7 učiteljev, 1 stalnega in 3 pomožne katehete, 2 učiteljici in 5 prostovoljk. Pod orožjem služi še 8 učiteljev, 5 jih je začasno oproščenih vojne službe.

Poučevanje prostih predmetov francoščine in stenografije je letos zaradi pomanjkanja profesorjev izostalo. Dne 22. januarja t. l. se je morala gimnazija zaradi došlih vojaških ranjencev iz svojega posloja umakniti; nastanila se je deloma (pet razredov) v frančiškanskem samostanu, deloma v prostorih »Tiskovnega društva«. Parkrat potlej je pretela nevarnost, da bi se moral zavod pred časom zaključiti; ali krepkemu vodstvu ravnateljstva se je posrečilo, da se je šolsko leto izvršilo, kakor splošno, dne 26. junija. — V začetku šolskega leta se je vpisalo 179 javnih in 19 privatnih učencev. Med letom je izstopilo 12 + 5. K vojakom je bilo poklicanih 29. H koncu šolskega leta jih je bilo še vpisanih 168 + 13. (27 Slovencev, 2 Italijana, 1 Čeh, ostali Hrvati). — Kar se razredovanja tiče, je bil uspeh šolskega leta 1914/15 naslednji: odlično sposobni 19 + 3, sposobni 121 + 8, vobče sposobni 5 + 2, nesposobna 2, ponavljalni izpit se je dovolil 4, brez ocene je ostalo 17 dijakov. — Izza sklepa šolskega leta so bili zopet pozvani 4 profesorji pod orožje.

Ravnateljstvo c. kr. ženskega učiteljskega v Gorici se nahaja do daljše odredbe v Krškem na Kranjskem.

C. kr. moškega učiteljskega goriškega gojenci, ki imajo prejeti še kak obrok državne ustanove, naj se obrnejo pisмено ali esobno na ravnateljstvo (V. Bežek, Ljubljana, Marije Terezije cesta 6, II.).

Zrelostni izpit z odliko je napravil na Terezijanski akademiji nadvojvoda Albert, sin maršala nadvojvode Friderika.

Umrli je v Gradcu v bolnišnici usmiljenih bratov inf. stolni dekan mariborski gosp. Jakob Kavčič v starosti 52 let. Pokojnik je bil dolgo vrsto let profesor veronauka na slovenskih paralelkah mariborske gimnazije. Jako je skrbel kot tak za mariborsko dijaško kuhinjo ter ostane premnogim bivšim učencem v prijaznem spominu. Politiško ni nikoli deloval.

Vsi dovršeni ruski srednješolci na nabor. »Frankfurter Zeitung« poroča 15. julija iz Petrograda: Poziv ruske mladine se vrši v vedno večjem obsegu. S 1. julijem so morali na nabor vsi mladeniči, ki so končali srednje šole.

C. kr. slovenska državna gimnazija v Gorici. Na tem zavodu je bilo vpisanih v preteklem šolskem letu 477 učencev (med temi 14 privatistinj in 2 privatista). Med šolskim letom jih je izstopilo 42. Odlično sposobnih je bilo koncem šolskega leta 70 učencev, sposobnih 242, vobče sposobnih 61. Vsi oni učenci pa, — teh je 62 — ki bi bili pri sedanjih klasifikacijah spoznani za nesposobne za vstop v naslednji višji razred, so ostali za sedaj brez klasifikacije in bodo v začetku prihodnjega šolskega leta pripuščeni k ponavljalnemu izpitu iz onih predmetov, v katerih bi dobili sedaj nezadostne rede. Izpričevala se dobijo v Ljubljani, Dunajska cesta 28, Goriška zveza. — Na zavodu je poučevalo v preteklem šolskem letu 17 profesorjev in 4 stranski učitelji. Pod orožje je bilo klicanih 10 članov učiteljskega zbora, od teh so bili 3 že odlikovani.

Šolska mladina. Pod tem naslovom piše »Delavec« v 39. številki: Odkar je izbruhnila vojna, so po mnogih krajih brez šole. Naravna posledica vojne je to. Nikakor pa s tem dejstvom ni ustrezno potrebi časa in razmeram, v katerih se nahajamo. Če že ni mogoče imeti po prizadetih in bližnjih krajih šolskega pouka redovito, bi pa bilo mogoče najti drugačno pot, da bi otroci imeli vsaj primerno varstvo in vzgojo, ki jim je sedaj šola ne more dati. Umevno je tudi, da šolski pouk v takih razburjenih časih ne more imeti tistega uspeha kakršnega ima ob normalnih razmerah. Verjetno je, da pouk ne dosega svojega namena v šolskih predmetih. Sedanja prilika pa bi se morala izrabi zlasti v ta namen, da se pospešuje v mladini družabne in moralne sposobnosti potom javnih vzgajališč ali zavetišč, ki bi zlasti pospeševala sposobnost za poznejšo šolsko vzgojo. Ne zadoščala pa bi taka vzgajališča ali zavetišča, če bi postavljali vanje »vzgojitelje« z bičem v roki pa brez pedagoške izobrazbe, marveč morali bi taka zavetišča voditi res sposobni pedagogi, učitelji, ne pa vzgojitelji, ki poznajo vzgojna pravila le instinktivno. Vzgojitelji morajo vedeti, da sedanje razmere zahtevajo povsem neobičajni učni sistem svobodne vzgoje. Tukaj je mnogo dela, mnogo, le škoda, da se tako podcenjuje. Kmet pravi: slab gospodar, ki divjakov ne cepi s plemenitimi cepiči. Ta nedostatek, ki ga sedaj zanemarjamo, se bo maščeval desetletja nad nami. Šolska mladina danes ne spada le domov, marveč tudi v zavetišča. Nekateri pravijo, da naj otroci delajo namesto onih, ki so v vojni. To prihaja malokje v poštev in kjer prihaja v poštev, imajo otroci za svojo spo-

sobnost še dovolj časa, da ustrezajo tudi tistim »dobrohotnežem«.

Dr. Edvard Dolinšek ni padel. Seznam izgub št. 24 je navedel, da je dr. Edvard Dolinšek, gimnazijski profesor v Gorici, kot rezervni poročnik peh. polka št. 47, padel. Seznam izgub št. 206 pa pravi, da je bil imenovan profesor le ranjen in da ga od tedaj pogrešajo.

Slovenska Šolska Matica.

Od tajništva S. Š. M. smo prejeli in objavljamo nastopna dva poziva:

Šolska vodstva na Kranjskem, Primorskem, Štajerskem in Koroškem naj blagovolijo vposlati predsedniku Slovenske Šolske Matice, gosp. ravnatelju H. Schreinerju v Mariboru, zaznamek vseh v vojno poklicanih gg. učiteljev s podatki o njih ranjenju, ujetništvu, smrti ali odklivanju, ker namerava Slov. Šol. Matica postaviti vsem vrlim junakom-učiteljem časten spomenik v svojih publikacijah.

Gg. poverjeniki Slov. Šol. Matice naj blagovolijo pobrati in vposlati čimprej članarino za leto 1915. Ako je morebiti gosp. poverjenik vpoklican v vojno, naj blagovolijo prevzeti ta trud eden izmed njegovih gg. tovarišev, ker mora društveni odbor v kratkem vedeti, kakšno bo njegovo denarno stanje.

Kranjske vesti.

ANDREJ GRČAR.

Umrli je v Radovljici dne 14. julija ob 9. zvečer po dolgi, mučni bolezni vpokojeni šolski ravnatelj tovariš Andrej Grčar v 71. letu svoje starosti. Pokojnik je bil v Radovljici in v vsej okolici splošno priljubljen zaradi svojega konciliantnega vedenja, kar pričajo pač priznanja, ki jih je užival v svoji aktivni službi, zakaj bil je dolgo let zastopnik učiteljstva v c. kr. okrajnem šolskem svetu radovljiškem, več let predsednik okrajnega učiteljskega društva, mestni zastop radovljiški ga je volil v ravnateljstvo mestne hranilnice itd. — Rajnik se je s pridom udeleževal javnega življenja, bil je vedno zvest naš somišljenik in odkritosrčen ter vztrajen zagovornik učiteljstva. Zapuščal žalujočo vdovo, sina učitelja-vojaka, ki je ujet na Ruskem, in hčer, ki se je posvetila samostanskemu življenju. Pogreb dragega pokojnika se je vršil dne 16. julija ob 5. popoldne ob veličastni udeležbi občinstva, učiteljstva in šolske mladine. — Bodi dragemu tovarišu, ki je z navdušenjem in ljubeznijo deloval v naši organizaciji za blaginjo našega stanu in šolstva, lahka slovenska zemlja in neminljiv spomin!

ROZIKA JOVANOVA.

V Št. Vidu nad Ljubljano je umrla ondotna rojakinja in učiteljica koleginja Rozika Jovanova. Pokojnica je bila tiha, blaga duša, ki je živela le svojemu poklicu, zato jo je ljubil in spoštoval vsak, kdor jo je poznal. Žal, da je neizprosna smrt prestriгла nit njenega delavnega življenja ter jo pokosila v najlepši dobi njene starosti. Rojena je bila leta 1887., učiteljske je dovršila leta 1907., definitivno pa je bila nameščena leta 1911. — Bodi ji ohranjen ljub spomin!

MARIJA DITINGARJEVA.

Umrli je v Ljubljani pri svojih starših hči-edinka tovarišica Marija Ditingarjeva, učiteljica v Št. Vidu pri Zatičini. — Ni ji bilo dano, da bi v dejanja prelila vso ljubezen, ki jo je gojila do svojega stanu, zakaj morala je umreti po dolgi in mučni bolezni, stara komaj 22 let! — Blag ji bodi spomin!

— **Osemdesetletnik rojstva** je praznoval tovariš Janez Saje, nadučitelj v pokoji in posestnik v Št. Jerneju na Dolenjskem. — Vzgojil je vso prelepo šentjernejsko dolino, zato ga spoštujemo in ljubijo stari in mladi ljudje, v svojem stanu pa ima mnogo prijateljev. Mož je vkljub visoki starosti še vedno čvrstejša zdravja in vedrega duha. In tak naj ostane še mnogo let! To je naša čestitka k njegovi osemdesetletnici!

— **Seja deželnega šolskega sveta dne 16. julija.** Učiteljica Ana Rutarjeva-Moosova se stalno upokoji. — Učitelj Av-

gust Brglez v Spodnji Šiški dobi zaradi bolezni enoletni dopust. — Sklene se odstaviti nekega krajnega šolskega nadzornika.

— **Zastopnikom občine** v šolski odbor obrtno-nadaljevalne šole v Kranju je imenovan občinski svetovalec Franc Krenner.

— **Za Učiteljski konvikt** je daroval tovariš Josip Ažman, nadučitelj na Breznici, 10 K namesto venca na krsto svojemu dragemu tovarišu in prijatelju šolskemu ravnatelju v pokoju Andreju Grčarju. — Gosp. Ivan Majaron iz Borovnice je daroval 10 K namesto venca na krsto prijatelja Jožeta Mavca. Srčna hvala!

— **Ravnatelj Gustav Pirc — deželni kulturni nadzornik.** Glede na izredno važnost deželne kulture v sedanjih časih in nakopičenja tozadevnega dela se je deželni odbor sporazumil s c. kr. kmetijsko družbo, da stopi tajnik Kmetijske družbe začasno v deželno službo, zaeno pa vodi še nadalje tajništvo Kmetijske družbe. Tajnik Kmetijske družbe, ces. svetnik ravnatelj Gustav Pirc, je to nalogo sprejel, in deželni odbor mu je podelil naslov deželno-kulturnega nadzornika. Ta uredba pomenja le provizorij glede na sedanje za kmetijstvo izredno težavne razmere.

— **Znamenje časa.** V »Slovenskem Narodu« čitamo ta inserat: Učiteljica, večša slov., hrvatsk., nemšk. in italij. jezika in igranja citer, želi kakšne službe ali privatnega poučevanja. Ponudbe se prosijo pod »pouk/1671« na uprav. »Slov. Naroda«.

— **Ranjeno je bil** na severnem bojišču tovariš Alfonz Završnik iz Ribnice. Kot kadet pri 17. pešpolku je odšel na bojišče 26. maja. Zadet je bil v trebuh. Zdravi se v Kolomeji. Ljubemu tovarišu želimo, da kmalu okreva!

— **Razpisana ustanova.** Razpisano je 2. mesto ustanove Josipa Gorupa viteza Slavnškega v znesku 1000 K za absolvente trgovskih šol in trgovskih akademij, ki hočejo svoje študije nadaljevati v inozemstvu. Prošnje je vložiti na deželni vladi do 10. oktobra.

— **Peta krušna komisija** uraduje od preteklega petka v »Učiteljski tiskarni«, Frančiškanska ulica 6, na dvorišču, I. nadstropje.

— **Deželne admirala Antona Hausa ustanove za c. in kr. mornariško akademijo.** Deželni odbor je sklenil, da je ustanoviti v proslavo rojstvenega dne Nj. Veličanstva cesarja pet deželnih ustanov po 1600 kron za c. in kr. mornariško akademijo na Reki. V znak hvalečnosti za junaške čine naše vojne mornarice se bodo te ustanove imenovala po odličnem poveljniku admiralu Hausu, ki je, kakor znano, naš ožji rojak, ako v to privoli. Pravico do teh ustanov bodo imeli predvsem tisti deželani, ki ne morejo biti deželni državni in drugih ustanov. Ustanove se bodo oddale že za šolsko leto 1915/16.

— **Posplošenje učiteljske draginjske doklade.** Kakor znano, je bil draginjske doklade v izmeri 10—25 odstotkov temeljne plače doslej deležen le del ljudskošolskega učiteljstva. Sedaj je pa deželni odbor priznal to draginjsko doklado v izmeri 25 odstotkov vsemu dejansko službujočemu učiteljstvu brez vsake izjeme, in sicer že od 1. avgusta 1915 vnaprej.

— **Nagrada učiteljem v Ljubljani.** Magistratni gremij je sklenil, da dobi učiteljsko obje, ki pomaga pri izdajanju krušnih kart, po 3 K, oziroma po 2K na dan.

— **Šola, znanost in umetnost v proračunu mesta Ljubljane.** Potreščina za ljudsko šolstvo, razna učilišča ter za razne prispevke v svrhu podpiranja šolstva, umetnosti, znanosti in ljudske prosvete znaša 205.863 K.

— **Iz ljudskošolske službe.** Ker je odšel učitelj Alojzij Intihar v vojno službo, je dodeljena enorazrednici na Robu učiteljica Terezija Podbojeva iz Loškega potoka. Ker je odšel učitelj Albin Smole v vojno službo, je dodeljena enorazrednici v Rovi učiteljica Marija Ferenčakova iz Vrhpolja. — C. kr. šolski svet v Radovljici je namesto v vojaško službo odpoklicanega nadučitelja Antona Krištofa, poveril začasno vodstvo ljudske šole v Radovlji učiteljici Mariji Žgurjevi. C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu je absolviranega učiteljskega kandidata Andreja Sežuna nastavljal za supleanta na enorazredni ljudski šoli v Babnempolju.

— **Naučni minister** je priznal kuharski in gospodinjški šoli ljubljanskega uršulinskega konventa pravico javnosti.

— **Iz ruskega ujetništva.** Tovariš Karel Jeretina je premeščen — kakor poroča svojim staršem v Ljubljano — v Tara. Tara je mesto v Sibiriji v tobolski guberniji, kjer se stekata reki Arkaka in Ir-tiš. V rečenem mestu so velike usnjarne

in cvete živahna trgovina z Buharo in Kino. Karel Jeretina je že videl precejšen del Sibirije.

— **Na severnem bojišču** je padel dne 17. junija t. l. junaške smrti za domovino Antonovelli, doma z Ježice pri Ljubljani, star 20 let. Padli junak je bil sin mnogoletnega zvestega uslužbenca »Učiteljske tiskarne«, Andreja Novellega, in je bil tudi sam več časa zaposlen v »Učiteljski tiskarni«. Bil je zgleden, zanesljiv in zvest njen sodruknik. Blag mu spomin!

— **Umrli je tovarišu Fr. Mlakarju,** učitelju v Ljubljani-Barju, edinec Franek, star osem let. Utanil je v ribniku za Rakovnikom. Ob tej nenadni in tako tragični smrti ljubljenega otroka izrekamo žalostnim staršem iskreno sožalje!

— **Trimesečni dopust** je dovoljen gospē Mariji Kavčičevi, ravnateljici c. kr. dekliske osmerazrednice v Idriji. Nado-mešča jo v ravnateljskih poslih katehet Fran Oswald.

Štajerske vesti.

— **Šola Dramlje** je nabrala dosejad za »Rdeči križ« 66 K 79 vin.; izdelalo pa se je 70 parov raznih volnenih izdelkov, 48 žepnih robcev in 300 parov papirnatih nogavic in podplavov.

— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.** Odbor poroča: Član ravnatelj Viktor Konecgg je dne 5. maja t. l. umrl. To je 130. smrtni slučaj, v tek. letu. 2. Donesek po 2 K naj se plača tekom enega meseca. — Ker utegne biti sedaj več smrtnih slučajev, je priporočljivo, da se uvedejo mesečna predplačila, da bi ne bilo plačevanje večjih vsot pozneje pretežavno.

— **Iz Komna** pišejo: Med našimi ranjenci se nahaja tudi Al. Selinšek, učitelj pri Sv. Barbari v Halozah na Štajerskem. Zakopala ga je italijanska granata živega, a rešili so ga in ga semkaj poslali, od tod pa v Ljubljano. Okreval bo kmalu.

— **Hud udarec** je zadel našega spoštovanega tovariša Ivana Krajnika, nadučitelja v Koziem na Spodnjem Štajerskem. Dne 16. julija t. l. mu je umrla edina hčerka Nada, veselje in ponos staršev. Krajnikova Nada je obiskovala ljubljanski dekliski licej ter je ob svojem blagem in mirnem značaju ter ob neumorni pridnosti dosegala vedno odlične uspehe. Kruta smrt je ugrabila nežno slovensko cvetko, ko ji je bilo komaj 18 let. — Bridko prizadetim staršem izrekamo iskreno sožalje!

— **K vprašanju o šolskem pouku v Mariboru.** Od vseh strani nam dohajajo vprašanja, kdaj se prične s poukom po naših šolah. Seveda smo v tem oziru popolnoma nepoučeni; niti šolska vodstva tega ne vedo. Morda se prične pouk že prihodnji mesec, morda kakor lani oktobra, decembra ali januarja ali pa še kasneje. Kadar zvemo, bomo seveda takoj poročali. Splošno mnenje je seveda to, da bi se moral pričeti pouk vsaj koncem septembra, že z ozirom na to, ker je bil lani jako nepopoln in ker pač ne kaže, puščati učeče mladine kar dve leti brez povoljnega ali pa vsaj delnega pouka. Že vojni čas slabo vpliva na učne uspehe, kaj šele potem skrajšana splošna učna doba. Upati je, da bodo tozadevni ukrepi merodajne šolske oblasti kmalu znani. V Mariboru prično s sredo septembra doslej z rednim poukom samo šolske sestre na svoji vodnici, meščanski šoli in ženskem svojem učiteljsku.

— **Promocija.** Dne 21. julija t. l. je promoviral gospod Vilko Marin, sin c. kr. učitelja Marina v Mariboru, na graškem vseučilišču za doktorja vsega zdravilstva. — Čestitamo očetu in sinu!

— **V Ptuj** se je poročil c. in kr. rez. poročnik 17. pešpolka in uradnik poštne hranilnice na Dunaju Jože Potokar z Albino Archovo, učiteljico na trgovski šoli na Dunaju.

— **Umrli je v Vojniku pri Celju** v starosti 52 let gospa Roza Brezovnikova, roj. Vrečerjeva, soproga zaslužnega nadučitelja in pisatelja tovariša Antona Brezovnika. — Bila je vrlla, zgledna slovenska žena. Bodi ji blag spomin! Cenjeni rodovini naše iskreno sožalje!

— **Umrli je v Mariboru** profesor tamošnjega bogoslovnega učilišča dr. Fr. Fenš v starosti 65 let.

— **Štajerski deželni šolski svet** je dovolil menjati službeni mesti stalni učiteljici Neži Hribernikovi, roj. Kunejevi v Črešnjevcu in Milki Pirnatovi na konjiški okoliški šoli. Stalno so upokojeni: nadučitelj v Negovi Mihael Vreča, stalna učiteljica v Jarenini Ana Vaudova, st. učitelj v Slovenjem gradcu Iv. Trobej in st. učitel-

teljica v Ljubečni Viktorija Zörerjeva. Ob priliki upokojitve je izrekel deželni šolski svet svoje priznanje šolskemu vodji v Turjah Jožefu Topolovšku in učitelju Iv. Trobeju.

Goriške vesti.

—g— **Lepa karakterizacija goriškega učitelja.** V ljubljanskem »Slovincu« z dne 17. julija 1915, št. 160, čitamo listek »Krn srdit«, kjer je opisan učitelj **O t r o b a r s** s takim izbranim in izrazitim okusom: »Po poklicu je učitelj, siromak po značaju. Na višku svojega stanu ni bil nikoli; mož je bil v vednem nasprotju s to ali ono šolsko oblastjo, zato pa so ga le-te rade odpravile na visoko: v hribe. Kar ga poznam, je vedno služil po najvišjih šolah na Goriškem... Ta njegov obraz je sploh nekaj posebnega. Mislite si štiridesetletnega šibkega suhega moža s sedemdesetletnim podolgastim obrazom, usnjate rjave kože, ki izgleda, kakor bi bila prevelika, zakaj nabira se v nebroj gub in gubic, prožnih in gibkih, kakor bi bila vsaka vstiku s posebnim živcem. Vse te gube ima Otrobarski v oblasti, da se zdi človeku, ki ga gleda, kakor bi gibal lahko vsako posebej in jih zbral po potrebi v skupine po svoji volji... Prijatelj mož ni imel mnogo. Tovarišem, ki so se izvečine bali njegovih norčij, je bil nadležen. Ker je bil siromak, je bilo često treba poseči v žep, da so mu poskrbeli tobaka ali celo še kaj nujnejšega...« Taka pisava v sedanjih časih ni umestna! Tudi goriški učitelji v teh hudih časih v polni meri izpolnjujejo svojo državljansko dolžnost. V zahvalo se pa iz goriškega učitelja norca delajo. V imenu svoje stanovske časti moramo proti temu protestirati. To nam bo menda dovoljeno. Kaj bi neki rekli ljubljanski gospodje, ko bi mi pisali tako o kakem duhovniku?! Kdor je sit in na varnem, naj se ne norčuje iz njega, ki ježen in lačen kri in življenje žrtvuje domovini in cesarju! O tem žrtvovanju dovoljno govori vsaka številka našega lista!

—g— **Goriški deželni gluhomani zavod** se je preselil iz Gorice na Kranjsko, in sicer se nahaja deloma v zavodu »Notre Dame« v Kandiji pri Novem mestu, deloma na deželni kmetijski šoli na Grmu.

—g— **V Postojni** sta se preselila okrajno glavarstvo iz furlanskega Tržiča in okrajni šolski svet.

—g— **Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani naznanja:** Vse gg. učitelje goriškega okraja napotujemo v zavedi plač na naslov: P. n. gosp. Fr. Sivec, c. kr. vadniški učitelj v Gorici, c. kr. okrajno glavarstvo. Zaradi možne izpremembe bivališča naj se izvolijo hkrati obrniti na c. kr. okrajni šolski svet goriški v Ajdovščini. Gg. učitelji gradiščanskega okraja naj se obrnejo z naznanilom svojega bivališča in zneska svoje mesečne plače na naslov: P. n. gosp. F. O. Schneider, c. kr. namestniški svetnik, voditelj c. kr. okrajnega glavarstva v Gradiški, sedaj v Postojni. Gg. učitelji tržiškega okraja naj se obrnejo na naslov: P. n. gosp. Gasser, c. kr. okrajni glavar, Gradec, Štajersko. V zadevah pokojnin naj se obrnejo: Deželni odbor goriško-gradiščanski, Dunaj I., Reichsrat. Srednješolski učitelji goriški, tržiški itd. naj se obrnejo na ravnateljstva svojih zavodov. Le-ta po izjavi računskega oddelka tržiškega v Postojni prejmejo za mesec avgust vsa mesečno vsoto ter razpošljejo posameznim docentom mesečne plače potom poštini nakaznic. V to svrhu naj voditelji srednješolskih zavodov natančno svoj naslov dopošljejo računskemu oddelku tržiškega namestništva v Postojni.

—g— **V ujetništvo** so odpeljali Italijani vikarja Ivana Franketa iz Gorenjega polja pri Kanalu. Vikar Franke je sin profesorja ces. svetnika Ivana Franketa v Ljubljani.

—g— **Učiteljstvo tolminskega šolskega okraja** se vabi v svrhu nakazanja mesečnih dohodkov natančno naznaniti svoje bivališče (kraj, občina, zadnja pošta in dežela), in sicer na naslov: Andrej Lasič, c. kr. okrajni šolski nadzornik, Goče, pošta Vipava, Kranjsko.

—g— **Okrajni šolski svet za goriško okolico** uraduje začasno v Ajdovščini.

—g— **V Marjanu v Furlaniji** je bila cvetoča obrtna šola. Voditelj Vinko Dolneri, ki se nahaja sedaj na Savi št. 17 pri Celju na Štajerskem, poziva učitelje te obrtne šole, naj mu naznani svoje bivališče.

—g— **Iz laškega ujetništva** je nemški pisal iz Cremona nadučitelj Ladislav Likar iz Števerjana: »Mnogo pozdravov iz družbe vojnih ujetnikov«.

—g— **Iz goriških učiteljev** pišejo »Slov. Narodu«: Kakor večina pre-

bivalcev z Goriškega, tako smo se morali tudi mi izseliti. Že bo kmalu tretji mesec, kar smo zapustili svoje domove. Veliko naših ognjišč je že razrušenih, in razbita je hišna oprava, ki je bila edino naše premoženje. Kdaj bomo imeli toliko gmotnih sredstev na razpolago, da si, kar je uničenega, nadomestimo? Tretji mesec bo kmalu, kar smo na tujem in lahko jih nismo preživeli. Naša oblast nam je že 15. maja nakazala dvomesečno plačo, za mesec junij in julij. Ta denar pa smo večina porabili že na potovanju. Saj je samo vožnja iz Gorice do Ljubljane trajala 2 dni. Ko pa smo si kje dobili za silo opremljeno sobico in prazno kuhinjo, je bilo treba nakupiti najpotrebneje. In tako je šel morda zadnji vinar iz žepa. Gotovo nismo se nikoli tako nepotrežno čakali mesečnine, kot letošnji 1. avgust. A glej, namesto težko pričakovanih kron — le notica v časopisih, da nam naša oblast zaradi nepričakovanih ovir ne more še nakazati plač. Dobro je znano gospodom, da še v normalnih časih komaj pretolčemo v mizeriji dolgi mesec. Sedaj pa pri tej neznojni draginji kot begunci na tujem — nepoznani — pa nas pustijo tako na cedilu. Kranjski deželni odbor je bil vendar toli previden, ko je svojemu učiteljstvu nakazal draginjsko doklado. Nam pa še mesečnine ne nakazuje. Danes je že 13. avgusta in še niso odstranjene one ovire. — Kdaj pa bodo? se usojamo vprašati naš c. kr. okrajni šolski svet sedaj v Ajdovščini. Ako ne bodo tako kmalu — je najbolje, da nas kje skupne nastanite, in deželni odbor naj nosi stroške — brez plač. To bi bilo najbolj poceni.

—g— **Smrtna nesreča.** Sina bivšega nadzornika prof. F. Finžgerja je zadela sovražna granata in uničila mlado življenje. — Naše iskreno sožalje!

—g— **Tovariš Fran Belin**, ki leži ranjen v Eggenbergu pri Gradcu, nam piše: »V tej bolnici, kjer sem jaz, je veliko Slovencev ter so vsi težko ranjeni. Jaz se nahajam v bolnici že od oktobra težko ranjen v levoico. Žalibog mi ostane roka za vse čase pohabljena.« — In tako ranjenemu učitelju-vojaku so borno učiteljsko plačo — ustavili! Upamo pa, da se omehčajo.

Tržaške vesti.

—t— **»Izgubljeni« tržaški profesorji, učitelji in učiteljice.** Enako kakor tržaške mestne uradnike, kliče cesarski komisar v Trstu tudi občinske profesorje, učitelje in učiteljice, ki so se »izgubili«, naj se dne 9. avgusta ob 10. dopoldne predstavijo v uradu občinskega predstojnika, sicer bodo odpušteni iz službe. Ti profesorji so: Julij Baschiera, dr. Alojzij Grandi, Alojzij Granello, Marij Migliorini, Marij Picotti, Arsenij Ramponi, Henrik Rossmann, Marij Sablich, Gino Saraval; srednješolski učitelji: Angel Scoec pok. Andreja, Marija Anaclerio, Adela Lonschar, Valerija Nepi; učitelji: Anton Bergamas, Bruno Brunetti, Josip Calligaris, Humbert Gasparidis, Marij Pasqualis, Ivan Pinamonti, Albin Schmidt, Josip Sommadossi, Periklej Vordoni, Ernest Zweck, in učiteljice: Amelija Boschian, Regina Coen, Ines Incotrera, Lidija Luzzatto, Nina Luzzatto, Klodila Marina in Olga Petronio. — Kam so se neki »izgubili« in — ali pridejo nazaj v Trst?!

—t— **Počitniški šolski tečaji.** Pričakujemo definitivnih ministerialnih odredb glede počitniških tečajev, je c. kr. namestništvo provizorično odredilo, da učiteljsko osebje šolsko mladino tukajšnjih ljudskih in meščanskih šol, in sicer tako deško kakor dekliško, ob dopoldanskih urah primerno zaposli in nadzira. Kakor naj se to zgodi, imajo sedaj urediti šolska vodstva po svojem lastnem preudarku. — Družinskimi poglavarjem se toplo priporoča, da vplivajo z vsemi sredstvi na svoje otroke, da bodo pridno in redno obiskovali omenjene tečaje.

—t— **Šolska refekcija.** Šolska refekcija v občinski režiji (ulica Madonna del Mare 13), ki je urejena za prehrano 250 bolnih in konvalescentnih otrok, izbranih od šolske zdravniške sekcije po raznih občinskih šolah, je sprejela tekom tekočega šolskega leta v raznih turnusih 670 učencev. Število obiskov tekom 185 dni, odkar obstoja refekcija, znaša 45.483. Stroški za živila so znašali za vsako posamezno porcijo povprečno 26 vinarjev s splošnimi stroški pa 33 vinarjev. — Reči se mora, da je ta inštitucija ob sedanjih razmerah pravi blagodat, ker ne nadomeštuje samo pomanjkljive domače prehrane, temveč prehranjuje tudi znatno število otrok, ki se nahajajo v najžalostnejših zdravstvenih razmerah. Četudi se je morala mera diete z ozirom na aprovizacij-

ske težkoče skrčiti, so se mesne porcije razdeljevale trikrat na teden. Gledalo se je na to, da je bila hrana raznovrstna in redilna ter je odgovarjala zahtevam racionalne prehrane. — Refekcija je bila otvorjena 4. novembra 1914 ter se je zaključila 15. julija 1915. Ker so se šole zopet otvorile za počitniške tečaje, je tudi refekcija z 19. julijem zopet vzpostavljena. — Ker je mnogo družin odšlo iz Trsta, in ter se je zdravstveno stanje mnogih otrok, ki so bili prehranjevani od šolske refekcije, izboljšalo, bodo sedaj lahko sprejeti tudi učenci, ki dosedaj niso mogli priti na vrsto.

—t— **V spomin junaške smrti** umrlega tovariša Rada Merška daruje učiteljstvo C. M. šol 32 K moški podružnici C. M. D. v Trstu.

—t— **Poletna šola** v smislu zabavišča in nadzorstva otrok se je začela na vseh občinskih šolah, tako v mestu kot v okolici, v ponedeljek, 19. pret. m. ob 8. zjutraj.

—t— **Iz Sv. Ivana.** Otroška prireditelj z dne 11. pret. mes. v Sv. Ivanskem »Narodnem domu« je uspela nadvse pričakovanje. Dvorana je bila nabito polna, tako kot še nikoli. Videli smo vse svetoivanske rodoljubkinje in rodoljube, a tudi nekatere mestne. Iz tega je razvidno, kako naše ljudstvo rado vidi svoje malčke, ki proizvajajo razne točke. Res, vsakomur je solza silila v oči, ko je mala Melica pozdravljala »tudi one, ki so daleč od nas, daleč, da branijo našo domovino!« V duhu smo jih pozdravljali tudi mi in jim želeli, da se slavni vrnejo zopet v svojo domovino. Ves vzpored se je vršil v občno zadovoljnost. Za tem so bili otroci obdarovani letos z vojnim kruhom, namazanim s povidlom in malinovcem. Skromno je bilo to pogoščenje, a ravno tako hvaležno sprejeto kot druga leta. Pozabiti pa ne smemo tudi naših starih mladih igralcev, ki so tako lepo igrali razne godbene točke, da jim je občinstvo živahno ploskalo. Le tako naprej, naš slovenski naraščaj!

—t— **Govor tržaškega namestnika.** Tržaški namestnik baron Fries-Skene je sprejel odbor tržaških meščanov, ki ga je prosil, naj bi se prekrstil trg Piazza Grande v Cesarja Franca Jožefa I. trg. V svojem odgovoru je naglašal med drugim namestnik: »Skupnosti Trsta z avstrijsko državo ne bo nikdar več omajeval noben zunanji, a tudi noben notranji sovražnik. Na zunaj nas štiti naš oster meč, brezprimerna vztrajna hrabrost naših junaških čet. Počenjanje tistih pa, ki so poizkušali v notranjosti širiti strup nezvestobe, se mora za vedno končati. Skrbeti hočem za to, da bodo v bodoče v Trstu le Avstrijci in da ostane Trst vedno dobro avstrijski.«

—t— **Slovenska narodna društva v Trstu in okolici.** Pod predsedništvom tovariša Germka se je vršil v nedeljo, 18. pret. mes., v dvorani tržaškega »Narodnega doma« sestanek, na katerega so bili izozemši Opčin in Sv. Križa povabljeni zastopniki vseh slovenskih narodnih društev v mestu in okolici. Povabilu sklicateljev so se z malimi izjemami odzvala vsa naša društva, ki jih je sedaj po poročilu dr. Agneletta 72 in jih sedaj deluje še 43, večinoma gospodarska, konsumna, strokovna in pogrebna društva in Ciril-Methodove podružnice, ostalih 29 pa je bilo zaradi izrednih razmer primoranih, da so ustavila svoje delovanje. Po poročilu in dovršeni debati o društvih je bila na predlog tovariša Engelmana izvoljena eksekutiva 7 članov in 3 namestnikov (dr. Josip Agneletto, Anton Brandner, Pavla Hočevarjeva, Ferdo Kleinmayer, Franc Kravos, Josip Šorn, Anton Vouk, Josip Macarol, Svetko Martelanc in Drago Širok), ki jej je bila poverjena naslednja naloga: 1. Pregledati notranje stanje posameznih društev. 2. Društvom, ki niso ustavila svojega delovanja, pomagati z delom in nasveti. 3. Pri onih društvih, ki ne morejo nadaljevati svojega delovanja, urediti njih vsaj najpotrebnejše notranje zadeve 4. Nadzirati delovanje delujočih društev.

—t— **Imenovanje v armadi.** Za poročnika v evidenci domobranstva je imenovan državni poslanec dr. Otokar Rybač. Bil je že svoj čas rezervni poročnik, dokler ni potekla doba vojaške obveznosti; sedaj je bil dr. Rybač zopet potrjen k vojakom in je zaradi tega novič imenovan za poročnika. — Našemu uredniku je pisal dr. Rybač: »Tukaj na koroški meji, visoko v gorak imamo precej težko službo. Nепrestano dežuje, mraz je pa tak, kakor pri nas v Trstu komaj meseca novembra... Vendar se drži moštvo nasploh dobro in pridno, tako da je bil naš oddelek, ki obstoji skoro iz samih Slovencev, že nekolikokrat pohvaljen.«

—t— **Umrli je v Trstu** Jernej Novak, vpokojeni šolski sluga na c. kr. državni gimnaziji. Bil je zaveden slovenski mož.

—t— **Skrbne matere** so darovale ubogim dečkom CMD. šole na Acquedottu K kron. slkrema hvala!

—t— **Dekliski CM. šoli na Acquedottu** je podarila gospa I. Mohorčičeva izredno lepo in bogato zbirko prirodoslovnih učil, za kar ji izreka najiskrenejšo zahvalo šolsko vodstvo.

—t— **Razpis štipendije.** Z začetkom šolskega leta 1915./1916. se odda štipendija iz ustanove Alberta Byka v znesku 600 K na leto, namenejna tržaškemu dijaku, ubožnemu in vrednemu podpore, ki obiskuje vseučilišče ali tehniko. Prošnje, opremljene z dokazili o starosti, gospodarskem stanju rodovine in napredku v zadnjih dveh poluletnih študij, je treba do 30. dne avgusta t. l. vložiti v vložnem uradu mestnega magistrata.

—t— **Trst.** Znani nemški publicist vseučiliški asistent dr. W. Schmidt piše v »Berliner Tageblattu« članek s tem naslovom. Pisatelj pravi: »Trst je po svoji sestavi vrlo zanimivo mesto. Naravnost se dajo ločiti tri zone, ostro ločene ena od druge: nemška, italijanska in slovenska. Tujec, ki pride v to veliko mesto s parnikom ali z enega obeh kolodvorov, stopi v nemško zono. Tu so najlepše stavbe, trgovine in svet. Iz tega dela pride v čisto nasproten del, v italijanski Trst umazanih ulic in šele zunaj mesta na drugi strani se začneja slovenski del.« Obširno razpravljajoč o nemškem in italijanskem delu, pravi nadalje: »Tako tedaj živi v Trstu približno stotisoč Italijanov in še enkrat in pol toliko Slovencev. Pravzaprav ne spadajo v mesto. Predstavljajo tretjo zono Trsta, v katero prideš, če se ospeš v najbližje vasi, ki so se nanizale na strmih obronkih in golem kamenju Krasa. Tukaj zmanjka vsaka sled italijanske in italijanščino zapaziš le na uradnih rzglasih in reklamnih tablah. Tako je to v vsem istrskem Primorju. Samo v pristaniških mestih je svet italijanski, a notranjost dežele, zaledje je ostalo popolnoma neitalijansko. Italijansko prebivalstvo, ki stajuje na obali, pa doli notri v Dalmaciji je — pravijo — benečanskega izvora. V Istri in Dalmaciji je samo obrežna črta italijanska in še to samo v večjih mestih. Na kopnem takoj začneja slovanski jezik z zvočnimi soglasniki, ki mehki Trieste pretvarjajo v trdi Trst. Nočem tukaj govoriti o Slovincih, o onem ponositem človeku, ki s trdim delom koplje boren kruh iz neplodnega Krasa in ki ima še manjše zahteve nego Italijani in zaradi tega vedno boljše napreduje in tukaj kakor drugje ogroža nemško stvar. V mirnem času smo s skrbjo gledali to polahno napredovanje slovenskega elementa, danes pa, ko stojijo vsi narodi Avstrije zvesto drug ob drugem v boju proti vsakemu sovražniku, se nam ta nevarnost ne vidi več tako velika, ker smo videli, da ena narodna vez more tudi narode več jezikov vezati in zediniti v veliko nepremagljivo edinstvo.«

—t— **Ivan Martelanc** †. V Barkovljah je umrl v visoki starosti starejšina zndane narodne rodovine Martelanceve, stavbenik Ivan Martelanc. Umrli je bil med prvoboritelj tržaških Slovencev, zvest narodni delavec iz Nabergojeve dobe, več let mestni svetovalec in deželni poslanec ter odbornik političkega društva »Edinost«. Blag spomin preminitemu možu, ki je bil tudi prijatelj šoli!

—t— **Poziv v pokoju se nahajajočemu in v Trstu stanujočemu učiteljskemu osebju ljudskih in meščanskih šol.** V smislu odloka c. kr. ministrstva za uk in bogočastje od 28. julija 1915, št. 2346-K. M. M., more za prihodnje šolsko leto tudi za pouk na javnih ljudskih in meščanskih šolah v slučaju potrebe prihajati v poštev vpokojeno učiteljsko osebje ljudskih in meščanskih šol, ako so po svoji telesni in duševni kreposti in po svoji pedagoško-didaktični sposobnosti še sposobni, da se sprejmejo provizorično v službo. — Pozivljajo se torej v pokoju se nahajajoče in v Trstu bivajoče učiteljske osebe, da se prostovoljno zglaste za provizorično supletorično uporabo na javnih ljudskih in meščanskih šolah za prihodnje šolsko leto 1915./16. Zglase naj se pri c. kr. namestništvem svetniku, ali pa, ako žele biti nameščeni na državnih ljudskih šolah, pri c. kr. namestništvu ter naj pri tej priliki navedejo potrebne podatke o svojih personalijah (rojstvo leto, stroko, datum vpočitve, število službenih let, zadnje službeno mesto, stalno bivališče). V prijavih se navedejo lahko tudi eventualno želje glede pomožne uporabe, zlasti kar se tiče zavoda in odmere pouka.

—t— **Razglas natečaja.** Začetkom II. tečaja šolskega leta 1914./15. se podeli ena štipendija iz ustanove škofa dr. Jurija Dobrile letnih 224 kron. K uživanju so poklicani dijaki iz sorodstva ustanovnika, in sicer najprej najbližji, potem bolj oddaljeni. V slučaju, da ne bo takih pro-

silcey, se odda lahko štipendij tudi drugemu dijaku iz Istre, v katerem slučaju imajo prednost sinovi ubogih kmetijskih družin slovanske narodnosti. Sicer pa veljajo glede podeljenja tega štipendija obstoječi zakoni in naredbe. Pravica do uživanja prične s prvim gimnazijskim razredom in traja do konca študij. Pravico podeljenja ima c. kr. namestništvo v Trstu. Prosilci za štipendij morajo vložiti svoje prošnje najkasneje do 30. avgusta 1915 pri c. kr. namestništvu v Trstu in priložiti krstni list, ubožni list, izpričevalo o cepljenju koz, izpričevali dveh zadnjih semestrov, zakonito potrdilo eventualnega sorodstva z ustanovnikom in sploh vseh gori imenovanih zahtev.

—t— **Na prošnje staršev** sta odbora podružnic C. M. D. pri Sv. Jakobu in pri Sv. M. Magdaleni otvorila oba otroška vrtca za čas od 1. do 31. avgusta.

Istrske vesti.

—i— **Varstvo umetnin v Istri.** »Zeit« poroča: Sovražnika Istra dosedaj še ni videla. Da številne veličastne arhitektonične umetnine v Primorju obvarujejo pred bombami letalcev, so na njihove strehe postavili črno-bele table, ki so mednarodno sprejete kot varstveni znaki.

—i— **Razpust občinskega zastopstva v Pomjanu v Istri.** Uradni »Osservatore« razglša, da je c. kr. namestništvo razpustilo občinsko zastopstvo občine Pomjan v Istri in sporazumno z deželnim odborom istrskim poverilo občinske posle v Pomjanu c. kr. potovalnemu učitelju v Koprju, Vladimirju Kuretu.

—i— **Šola družbe sv. Cirila in Metoda na Moravskem.** Zaradi evakuacije Pulja in okraja je mnogo naših ljudi prišlo na Moravsko. Okolo Svirave po vaseh in okolici je nameščenih nekoliko stotin naših ljudi s Puljsčine. Nabralo se je tu kakih petdeset naših otrok, ki so še pred nekoliko meseci obiskovali družbine šole okolo Pulja. Z njimi je tudi učitelj, dose-danji voditelj družbine šole v Sveti Vičenti. Po prizadevanju tega učitelja in družbinoga vodstva in s pomočjo in izredno naklonjenostjo cerkvenih in mestnih oblasti v Svitavi se nam je posrečilo odpreti v tem nemškem mestu začasno družbino šolo. Otroci so nameščenji v velikem in naravnost sijajnem poslopju deške meščanske šole. A nam se steza srce od čuvstva hvalečnosti do vseh onih, ki so nam omogočili otvoritev te naše šole v daljnji tujini — posebno pa tudi do našega naroda, ki tudi v teh težkih trenotkih ni pozabil in ni zapustil svoje stare istrske družbe. Hvala vsem!

—i— **Iz Pulja.** Iz članka, ki ga je »Edinost« prinesla v svojem izdanju od 14. pret. mes., smo posneli, da je nemški profesor dr. Günther trdil v »Münchner Neueste Nachrichten« da je Pulj čisto nemško mesto. Najbolji odgovor na to trditev so mu dale oblasti v našem vojnem pristanišču s tem, da so priredile trojezične ulične napise.

—i— **Razpuščena italijanska društva v Istri.** Namestništvo razglša v uradnem »Osservatore« razpust še naslednjih društev: »Circolo Nicolò Rizzi« v Fazani, »Società filarmonico-drammatica con biblioteca circolande« in »Gabinetto di trovo agricolo - sociale Sanvincenti« v Sanvincenatu ter »Circolo popolare di coltura« v Galežanu.

—i— **Rodoljubna beseda in rodoljubni čin.** Častni predsednik družbenih šol v Pulju, g. Niko Mardešič, je podaril za te šole 100 kron in je obenem objavil v tamošnjem »Hrvatskem Listu« nastopno pismo: Dragi hrvatski slovenski decil! Danes je devetinštrideset let, odkar so heroji, očetje in dedi vaši dokazali cesarju in kralju svojo iskreno zvestobo, sledeč korakom dragih očetov, ter so potolkli in potopili pohlepnega sovražnika, braneč to slavno naše morje, te divne otoke, božanstveno obal in ime premile domovine. — Iz predragega Visa, iz svetih mučeniških kosti nam sevajo živi žarki hrabrosti, ljubavi in sklada, ki naj nas bodre in užgejo neugašen ogenj v srcih naših, da vršimo dolžnost napram vedno ljubljenej domovini svoji. — Dragi otroci, veselite se in radujte se na tem, da živi duh nesmrtnega Tegetthoffa v naši hrabri mornarici; dičite se in ponašajte s čini njenih sinov; pevajte in slavite — da vas bo čulo malo in veliko — njena brezprimerna junaštva, ki so jih tudi sedaj z dejanjem posvedočili njeni premagljivi levi! — Z vsklikom: »Slava večna nesmrtnemu Tegetthoffu, živeli junaki naše hrabre mornarice poklanjam 100 K za hrvatske šole v Pulju.

—i— **Za begunce v Istri.** Deželni poslanec istrski, dr. Zuccon, je na vladi na

Dunaju posredoval, da bi se iz puljskega okraja evakuirani Hrvatje spravili na Hrvatsko. Zagrebška vlada je s tem zadovoljna.

—i— **Trojezični ulični napisi v Pulju.** Kakor javlja »Hrvatski List«, so nabili v puljskih ulicah trojezične — nemško - italijansko - hrvatske — napisne table.

Splošni vestnik.

Ženske v vojaških pisarnicah. »Neues Pester Journal« poroča: Vojno ministristvo je poslalo vojaškim oblastim naredbo, naj se namesto pomožnih oficialov in podčastnikov v vojaških pisarnah po možnosti proti dietam nameste ženske. V prvi vrsti pridejo v poštev vdove in sirote častnikov in podčastnikov. Kjer se ta naredba ne more izvesti, bodo častniki in podčastniki, ki opravljajo zdaj to službo, nadomeščeni z 42 do 50letnimi častniki in podčastniki, ki bodo vpoklicani pod orožje.

Vpokojeni državni uradniki so ponudili svoje službe državi. Na Dunaju se je vršilo pod predsedstvom ces. svetnika Wojtecha posvetovanje vpokojenih državnih uradnikov in državnih profesorjev in učiteljev, na katerem so konstatirali, da so še za službo sposobni vpokojeni civilni državni uslužbenci in vpokojeni vojaški uradniki pripravljani, ponuditi se državi ter vstopiti zopet v aktivno službo.

Vojaški živinozdravniki. Začetkom učnega leta 1915./16. bo sprejetih na živinozdravniško visoko šolo na Dunaju 20 aspirantov, ki se morajo zavezati, da bodo kot vojaški zdravniki služili sedem let v armadi.

Sadjerejcem! Tekoče leto je pričakovati jako dobre sadne letine. Sadje je, bodisi sveže, bodisi konzervirano, posebno pa posušeno, izvrstno živilo, medtem ko se mora izdelovanje žganih opojnih pijač in mošta iz sadja smatrati kot manj vredno porabo sadja. Sadjerejci se nujno pozivljejo izdelovanje žganja in mošta iz sadja kolikor je le mogoče omejiti ali pa sušiti, oziroma na kak drug primeren način konzervirati.

Varujte se požarov! Skoro vsako leto nastanejo ob času žetve požari, ki jih povzročijo otroci, ki ostanejo medtem, ko so starši na polju, sami doma. V sedanjih razmerah se lahko vsak ogenj usodepolno razširi, ker so skoro vsi močni in porabni možje in mladeniči v vojaški službi, vse druge osebe, razen starčkov in malih otrok, so pa zaposlene pri delu na polju in torej povsod manjka moči, da bi se nastali ogenj takoj zadušil. Poleg tega manjka mnogokrat še tudi konj, s katerimi bi bilo mogoče od drugod pripeljati ognjegasnne brizgalnice. Da se prepreči kaka velika nesreča, je torej treba: 1. užigalice pred otroci shranjevati; 2. v vsakem kraju skrbeti za primerno nadzorstvo nad otroci med odsotnostjo staršev na polju; 3. v vsakem kraju imeti po možnosti pripravljeno vodo in gasilno orodje; 4. skrbeti za potrebne straže proti požarom tudi podnevi med odsotnostjo prebivalstva.

Nič več »Reka«, temveč »Fiume«. Tovari, ki se pošiljajo po železnici iz Hrvatske na Reko, se — kakor poročajo hrvatski listi — ne smejo več naslovljati na »Reko«, temveč na »Fiume«, ker se sicer pošiljatelj vrnejo.

Nemški službeni jezik v železniškem obratu. »Wiener Allgemeine Ztg.« obvešča: Železniško ministristvo je za notranji službeni obrat odredilo izključno nemški službeni jezik. Vsak na novo sprejeti železniški delavec mora znati nemško.

Poljedelsko ministristvo se je resno trudilo, da bi zagotovilo zadostno število tekočega kuriva za obrat poljedelskih motorjev. Žal, da se mu ni posrečila ta naloga, zakaj ravno najboljšega kuriva, bencina in bencola, ne bo zadoščalo, ker ju vojaška uprava v veliki množini nujno potrebuje. Da pa se vendar omogoči poljedelcem obrat z motorjem, je poljedelsko ministristvo kot nadomestilo za bencin in bencol preskrbelo dovolj denaturiranega špirta, in sicer izborne kakovosti in po obstoječem razmeram primerni ceni. Kdor ni torej zadostno preskrbljen za obrat svojih poljedelskih motorjev z bencinom in bencolom, naj seže po špirtu. Pri vsem tem pa se bo od merodajne strani poskrbelo za to, da se bo čimpreje dobavila primerna množina bencola in to ne samo za pogon motorjev, temveč tudi za to, da se stroški motornih obratov znižajo. Prehod od bencina, oziroma bencola na špirit zahteva vsekako rekonstrukcijo motorja, pa preureditev naj se odda, če le mogoče, tisti tvrdki, ki je motor dobavila, drugače pa kakemu veččaku strokovnjaku. Vse podrobnosti o cenah, do-

bavnih pogojih itd. je mogoče zvedeti na c. kr. okr. glavarstvu.

Proti draženju živil je izdalo ministristvo notranjih del ukaz na vsa deželna politiska oblastva. V tem ukazu poudarja, da niti izdane odredbe, niti mnogoštevilne obsodbe niso zadostovale, da bi se bilo preprečilo neopravičeno draženje. Zato naroča ministristvo, naj postopajo poklicane oblasti z vso strogostjo. Naredba graja, da oblasti ne postopajo povsod enako, kar je tudi vzrok, da raste draginja, in zahteva strogo postopanje tudi proti tistim, ki tako početje trpe zaradi nerazumevanja, pomanjkanja energije ali iz konvenience do gotovih faktorjev. Tudi občinstvo pozivlja ministrska naredba, naj gre oblastvom na roke in naj znani vsak slučaj. Sovražniki vodijo proti naši državi izstradalno vojno, in zato ima vsak državljan dolžnost omogočati skupno gospodarsko obrambo. Dražilci pa le koristijo sovražnikom, ker povečujejo gospodarske težave države in sodržavljanov. Ministristvo zaukazuje, da morajo biti v vseh trgovinah in na trgih razobešene cene živil. Ta določba se nahaja že v § 52. obrtnega reda, pa se je doslej puščala v nemar. Zdaj zaukazuje ministristvo, da morajo biti cene živil v trgovinah in na trgih brez izjeme povsod nabite in razobešene. Zlasti velja to za moko, sladkor, meso, mesne izdelke, mast, sirovo maslo, jajca, vse vrste sočivja, krompir, sadje itd. Kjer bi se pojavil kak odpor proti postopanju zoper draženje, so oblasti opravilne, konfiscirati blago in zapreti dotično obrtovališče. Tudi zahteva ministristvo strogo postopanje proti prekupovanju. V tem ukazu je tudi rečeno: »Državljan, ki z naznanjenjem kaznivih slučajev pomaga, da se dražilci v vojnem času pokličejo na odgovornost, ni ovadah v kakem zaničljivem zmislu te besede, ampak stori samo patriotično dejanje.«

Kmetovalci in posestniki! Sovražnik poljskih pridelkov, poljska miš, ki se je že lansko leto v ogromnih množinah pojavil, nastopa tudi letos in ogroža pridelke. Temu je treba od pomoči. Poljski pridelki ne smejo biti in ne bodo uničeni po teh škodljivcih. Zato je dolžnost vsakega posameznika napram sebi in splošnosti, da zatira to zalego v kali. Naj se organizira pravcata vojska proti temu sovražniku, da se ga pokonča, kadar in kjerkoli se pojavlja. Skrbimo in delujemo na to, da ohranimo to, kar nas je stalo toli truda in muk, uspeh je gotov in hvaležen vam bo zani vsak posameznik in celokupnost. Pripominjamo, da je opisan način pokončavanja tega škodljivca v letakih, ki jih prejme vsako županstvo, da jih razdeli med kmetovalce.

Razgled.

— **Učitelj — kosec.** Češki učitelj Iv. Benda v Vostrovi je imel v šoli le kratek pouk in je ob lepem vremenu z otroki šel na travnike pomagat spravljat seno. Zjutraj zgodaj je se navadno pridružil kosecem in je do časa, ko se je pričel pouk, pridno vlekel koso kakor drugi kosci. Vesele pesmi so se glasile na travniku, kjer je kosil učitelj Benda.

— **Užigalice društva »Lega nazionale«.** Prodajanje užigalic razpuščenege društva »Lega nazionale« je prepovedano.

— **Ganghofer odlikovan.** Nemški cesar je podelil pisatelju Ganghoferju železni križec.

— **Šestdesetletnico svojega rojstva** je obhajal najboljši hrvatski slikar Vlaho Bukovac.

— **Povodom narodnega praznika,** godu sv. Cirila in Metoda, je predlagal v hrvatskem saboru predsednik, naj vsi poslanci darujejo polovico diet za oni mesec v blage namene. Predlog je bil sprejet soglasno in znaša vsota, darovana od 87 poslancev, 4350 K. Tako dobi družba sv. Cirila in Metoda za Istro 2175 K in istotoliko pojde na korist zdravljenja in izobraževanja invalidov. Temu narodnemu činu hrvatskih poslancev gre vsa hvala.

— **Umrl** je v Badnu pri Dunaju bivši naučni minister in notranji minister Artur grof Bylandt-Rheidt.

— **Velikodušen dar Sven Hedina.** C. kr. kor. urad poroča iz Berlina: Sven Hednin je ves honorar za svojo knjigo »Narod v orožju« v znesku 75.830 mark nakazal nemškemu, avstrijskemu in ogrskemu »Rdečemu križu«.

— **Glasovita knjiga iz dobe kralja Krešimira II.** Ravnatelj kraljeve hrvatske vseučiliščne knjižnice dr. Velimir Deželič je v izložbi dragocenosti kralj. vseučiliške biblioteke razstavljal glasoviti kodeks iz dobe kralja Krešimira II. Ta kodeks, ki izvira iz dobe domače hrvatske dinastije,

je pisan deloma z latinskim, deloma longobardskim pismom okolo leta 1015. Star je torej najmanj 900 let. V hrvatsko vseučiliško knjižnico je prišel iz zagrebške mitropolitanske knjižnice. Je prva dragocenost za hrvatski narod, ker je tako dobro ohranjenih kodeksov na pergamentu le malo tudi v najglasovitejših svetovnih knjižnicah.

— **Prvo vojno leto dunajskega vseučilišča.** Dunajska visokošolska korespondenca izvaja dne 26. pret. mes.: Včeraj se je zaključilo na dunajskem vseučilišču prvo učno leto vojnega leta. Pouk se je na dunajskem vseučilišču v popolnem obsegu nadaljeval, dasi je v vojni veliko število profesorjev, učiteljev in docentov, dasi je bil zaradi prebiranj velik del dijaštva pozvan pod zastave in četudi so morali več vseučiliških zavodov zapreti.

— **Eksportna akademija c. kr. avstrijskega trgovskega muzeja.** V 16. šolskem letu 1914./15. je imel ta zavod 569 rednih, 56 izrednih slušateljev, 24 kandidatov za učitelje na višjih trgovskih šolah (trgovskih akademijah), 165 slušateljev bančnih tečajev, 132 slušateljev komercialnih tečajev za juriste, 343 obiskovalcev večernih tečajev in 389 udeležencev zavarovalnih tečajev, skupaj 1678 slušateljev. Od rednih slušateljev je bilo 155 z Dunaja, 140 sinov trgovcev in industrijcev in 146 sinov uradnikov in častnikov. Velik del absolutov in dijakov je bil poklican k vojakom. Vsi prostori z izjemo nekaj dvoran in geografičnega zavoda so se prepustili vojnemu oskrbovalnemu uradu c. in kr. vojnega ministristva za dobo vojne. Del profesorjev je tudi zaposlen pri tem uradu.

— **Zagrebško vseučilišče kot rezervna bolnica.** Te dni so nastanili v poslopju zagrebške univerze, ki je preurejeno v rezervno bolnico s 600 posteljami, prve ranjence. Pri tej priliki se spominjajo zagrebški listi, da je bilo vseučiliško poslopje prvotno zgrajeno kot bolnica (l. 1852.); temu namenu pa je služilo le prehodno. Leta 1859. in 1866. je bila kakor danes nameščena v njem vojaška bolnica, od leta 1868. do 1882. pa tobačna tvornica. Leta 1882. so poslopje adaptirali za vseučiliške svrhe.

— **Vseučilišče v Črnovicah** bodo v oktobru zopet odprli. Rusi se poslopj, laboratorijev in drugih vseučiliških zavodov niso dotaknili.

— **Dalmatinsko učiteljske** so za dobo vojne preselili iz Arbanasov pri Zadru v Makarsko.

— **Visokošolska vest.** Ministerialni koncipist v ministrskem predsedstvu dr. L. Pitamic je postal privatni docent za splošno avstrijsko državno pravo na dunajskem vseučilišču.

— **Umrl** je v Pragi znani češki leksikograf profesor Fr. St. Kott v 90. letu svoje starosti. Njegovo glavno delo je češko-nemški slovar, ki vsebuje 10.192 strani.

— **Šola za fronto.** Kakor posnemamo iz »Korr. des deutschen Lehrervereines«, so ustanovili za črnovojnike v Belgiji posebne poučne tečaje. Vsaka kompanija ima svoj šolski odbor in ta določi, kaj se ima poučevati. V nekem bataljonu, kjer so skoro sami kmetje, se poučuje o knjigovodstvu, domačo zgodovino in vojno geografijo, politiko in nacionalno ekonomijo. Poučujejo 3 učitelji in en pravnik.

— **Frekvenca avstrijskih vseučilišč.** Dunaj 4739, Gradec 769, Inomest 635, Praga češko 2365, nemško 878, Krakov 534, skupaj 9920.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prosimo, pošljite nam fotografije padlih tovarišev, da more njih slike priobčiti uredništvo »Zvončka«!

Tovariš Fran Erjavec, učitelj v Misličah, pozdravlja s severnega bojišča vse tovariše.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.
Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovskega učiteljsstva«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naročajte in širite naš list!
— Pridobivajte mu novih naročnikov!

Zahvala.

Ob prebriski izgubi naše preljube, preblage hčerke, sestre, nečakinje, gospice

NADINE KRAJNIKOVE,

učenke VI. razreda ljubljanskega liceja (skorajšnje maturantinja), izražamo s tem vsem, ki so nam izkazali iskrena sočutja bodisi ustno ali pismeno ali s prinašanjem šopkov, ter vsem, ki so 18. julija spremili nepozabno milo pokojnico na njeni zadnji poti — svojo najsrčnejšo zahvalo.

Še posebe se zahvaljujemo velec. g. dr. Jankoviču, ki je rajni lajšal grozno trpljenje! Hvala čestiti usmiljeni sestri Frančiški Volkar, ki je tako neumorno in ljubeznivo stregla pokojnici! Hvala č. g. dekanu ki je rajniko tolažil in prevedel in ki nam je ob pogrebu izkazal svojo naklonjenost! Zahvalujemo se domačemu učiteljstvu, ki je ob žalostnem izprevodu vodilo šolsko mladino! Iskrena zahvala tovarišem in tovarišicam iz sosednjih krajev, da so se potrudili in prišli sočutno izkazati zadujo čast pokojnici! Srčna hvala gg. pevcem: (gg. učiteljem in g. kaplanu) za tožnokrasne, srcepretresujoče žalostinke pred hišo in na grobišču! Hvala domačim gospicam in dekletom za šopke in častno spremstvo! Hvala, hvala vsem pogrebcem, spremljevalkam in opremljevalcem!

Kozje, 24. julija 1915,

Globoko žalujoči ostali.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1914 . . . K 740.000.000.—
Vlog „ 44.500.000.—
Rezervnega zaklada „ 1.330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4¹/₂ | 0 | 0

brez odbitka. Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

:: Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike. ::

Ali ste že pridobili našemu listu novega
naročnika?

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

J. Pogáčnik
mizarstvo.

Ljubljana, Marije Terezije c. št. 11 (Kolizej)

Zaloga spalnih ter jedilnih sob v različnih : najnovejših slogih.

Zaloga otomanov, divanov, žimnic : in otroških vozičkov.

Popolna spalna oprava za dve osebi **K 350.-**

zgotovljena iz tu- ali inozemskega oreha ali hrasta.

Ker je trpežni izdelek je posebno priporočljivo za one, kateri se mnogokrat selijo.
Obstoječa: 2 dvovratni omari, 2 postelji, 2 nočni omarici, en umivalnik z marmornasto ploščo in ogledalom.

Zahtevajte najnovejši katalog, kateri obsega nad 300 mod. slik

DEŽELNA POSLOVALNICA ZA KRANJSKO

vojno-zavarovalnega oddelka vdov. in sirotin. pomožnega zaklada v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6

išče za takoj

proti stalnim prejemkom

sotrudnike in sotrudnice

dame in gospode.

Vdove in sirote po bojevnikih. soproge rezerv., učitelji in učiteljice imajo prednost.

Predstaviti se je med 9. in 12. uro dopoldne in med 3. in 5. uro popoldne v prostorih deželne poslovalnice v Šelenburgovi ulici št. 6, II. nadstropje.

Vdovski in sirotinski pomožni zaklad celokupne oborožene sile

oddelek vojno zavarovanje.

Pod najvišjim pokroviteljstvom Nj. cesarske in kraljevske Visokosti presvetlega gospoda nadvojvode gen. art. insp. fcm. Leopolda Salvatorja in presvetle gospe nadvojvodinje Blanke.

Dunaj, I. Schwarzenbergplatz 1.

Deželna poslovalnica za Kranjsko v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. na desno, zraven glavne pošte.

Poziv!

Mnogo na bojiščih se nahajajočih vojakov ima doma ženo in otroke, ki jih čaka najhujša beda, če se oče ne vrne več domov.

Vojno zavarovanje

ima namen, da jim nudi varstvo in pomoč.

Vsak mož, odhajajoč na bojišče, naj zagotovi svojem denarno pomoč za najhujši slučaj.

Vsaka žena, ki ji je mož na bojišču, je dolžna, da skrbi za svoje otroke.

Vsak delodajalec mora pomisliti, da se bojujejo njegovi uslužbenci in delavci tudi za njegovo lastno varnost, ko zastavlja svoje življenje proti sovražniku.

Nihče naj ne zamudi te potrebne oskrbe za bližnjo bodočnost, dokler ni prepozno.

Vsak, ki se ga to tiče, naj si odtrga majhen znesek, da obvaruje sebe in svoje najstrašnejših posledic vojske.

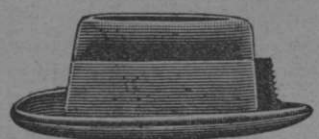
Vojno zavarovanje se lahko prijavi pri občinskem in župnem uradu, pri šolskih vodstvih ali naravnost pri

dežel. zastop. za Kranjsko vdov. in sirotinskega zaklada celokupne oborožene sile, v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II. nadstr.

Črnovojniki plačajo 4¹/₂% premije, aktivni častniki, moštvo, rezervisti 7%.

Agitirajte za svoje glasilo!
Pridobivajte mu novih naročnikov!

Prva gorenjska razpošiljalnica
IVAN SAVNIK

Kranj
172

razpošilja na vse strani sveta najmodernejše in najtrpežnejše klobuke v vseh cenah in oblikah od kron 3.— dalje.

Cevlje za dame in gospode prvovrstne kakovosti prodaja pod konkurenčno ceno.

Za neugajajoče se vrne denar.
Meseca avgusta izide bogato ilustrovan cenik.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrovana zadruga s omejenim izstvom.

Promet do 31. julija 1915. K 86.836 94.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.